

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 15 ΙΟΥΝΙΟΥ 2020
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Το γιατρικό της αμόλυντης λογοτεχνίας

Το διάβασμα είναι μια από τις πιο μοναχικές τέχνες. Προσωπικά το θεωρώ μία δημιουργική ενασχόληση. Να μπορείς να συγκεντρώνεσαι πάνω σε ένα κείμενο, να το αφουγκράζεσαι αλλά και να το κάνεις δικό σου. Η προσωπική ανάγνωση απαιτεί συνήθως μια εσωτερική απομόνωση και όχι να σου επιβάλλεται εξωτερικά.

Έφηβος, όταν αρρώσταينا, καθόμουν στο σπίτι και αποτελείωνα ένα ολόκληρο μυθιστόρημα. Μάλιστα μια φορά «ανέβασα πυρετό» παραπάνω, για να τελειώσω το «Ανθρώπινο κτήνος» του Ζολά – το θυμάμαι ακόμη.

Στα κοινωνικά δίκτυα πολλοί αναφέρουν ότι δεν μπορούν να συγκεντρωθούν σε ένα βιβλίο. Για εμένα, που το διάβασμα ήταν μια καθημερινότητα, εξακολουθεί να παραμένει, αλλά οι περιστάσεις το καθιστούν ακόμη πιο αδέσμευτο.

Τώρα, περισσότερο από ποτέ, αναζητώ την ουσία της ανάγνωσης. Αυτή η ουσιαστική ανάγνωση δεν έχει ανάγκη καμιάς επίδειξης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Δεν ασκώ πρωταθλητισμό ανάγνωσης ούτε διεκδικώ τον τίτλο του εκλεκτού αναγνώστη. Επανέρχομαι στην εφηβεία μου, χάνομαι μέσα στο κείμενο και ας είναι ό,τι θέλει.

Κρατώντας το βιβλίο στο χέρι αισθάνομαι μια τρυφερότητα, μια σιγουριά, λες και εγείρονται οι συγγραφείς και συνομιλούν μαζί μου. Δεν βιάζομαι να αποτελειώσω πολλά βιβλία. Οι ώρες του διαβάσματος είναι διάσπαρτες σε όλη τη διάρκεια της μέρας και της νύχτας που τείνουν να ενοποιηθούν σε έναν αλλόκοτο χωροχρόνο.

Αφοσιώνομαι στο κείμενο. Αν στην εφηβεία μου έκλεβα χρόνο για διάβασμα, τώρα –τι ειρωνεία!– ο χρόνος αυτός ξανακερδίζεται.

Και να η θαυματουργή ίαση της λογοτεχνίας. Τέτοια κείμενα έρχονται και γιατρέυουν την ψυχή. Χαμένοι και σωσμένοι χαρακτήρες σε παρασύρουν με τις ιστορίες τους. Γιατί η λογοτεχνία είναι αμόλυντη, κανένας ιός δεν θα τη μεταλλάξει, θα είναι πάντα εκεί και τα λογοτεχνικά αντισώματα θα μεταμορφώνουν τις ψυχές μας και θα μας οπλίζουν με κουράγιο.

Ο Θεόδωρος Γρηγοριάδης είναι συγγραφέας. Το κείμενο δημοσιεύτηκε στον ημερήσιο τύπο (διασκευή).

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Γράφειν

Από τότε που ο καθένας μας εισέρχεται μέσα στη ροή του χρόνου, αρχίζει να γράφει. Γράφει μες στη μνήμη του, γράφει με το χέρι του, γράφει με τα έργα του. Διαισθάνεται πως η γραφή αυτή θα αντισταθεί, αν δεν ακυρώσει, το φευγαλέο της ύπαρξής του μέσα στον κόσμο. Και πως θα «σώσει» από την καταστροφική λήθη και τον ίδιο, και τους άλλους και την Ιστορία.

Πριν ακόμη το παιδί αρχίσει να γράφει, πριν του μάθουν, όσοι γνωρίζουν, να γράφει, έχει κιόλας εγγράψει στην τρυφερή μεμβράνη της μνήμης του τις πρώτες του εντυπώσεις από τη ζωή. Έχει γράψει μέσα στην καρδιά του, με στοργή κι εμπιστοσύνη, τους δικούς του, αρχίζει να γράφει τους οικείους του, τους συγγενείς του, κατόπιν τους φίλους του. Κι όσο προχωρεί μέσα στον χρόνο παλεύει να καταγράψει όλο τον κόσμο που γνωρίζει, τον κόσμο του. Αυτές οι πράξεις της γραφής του προσβάλλονται κάθε τόσο από τη λήθη, οι γραφές κατατρώνονται από τον χρόνο, όπως εκείνες που χάραζαν οι παλιοί άνθρωποι στα μάρμαρα. Και όσο βαραίνει μέσα και πάνω του ο χρόνος, τόσο ο καθένας προσπαθεί να περιφρουρήσει τις γραφές του βίου του, ώστε να αναγιγνώσκονται εύκολα. «Σ' έχω γράψει στην καρδιά μου», «είναι γραμμένο στη μνήμη μου», «απομένει ανεξίτηλο μέσα μου» - εκφράσεις της καθημερινής ζωής- αυτής που φεύγει, αυτής που ανασπά από τον κόσμο τους δικούς μας, τους συγγενείς και φίλους.

Πλάσματα γεννημένα για να γράφουν οι άνθρωποι, όλοι οι άνθρωποι. Κι ανάμεσά τους πολλοί που κατορθώνουν να γράψουν το όνομά τους σε μια οικογένεια, σε μια επιχείρηση, σ' ένα επάγγελμα. Μέσα στην Ιστορία του κόσμου, οι φημισμένοι, οι άξιοι, οι μεγάλοι οι ήρωες. Μέσα στην Ιστορία των Επιστημών, οι σπουδαίοι. Μέσα στην Ιστορία της Εκκλησίας, οι άγιοι. Μέσα στην Ιστορία των Γραμμάτων, οι αυθεντικοί συγγραφείς. Όλοι αυτοί, καθένας με τον τρόπο του, γράφουν.

Από όλους ωστόσο τους ανθρώπους που το θείο ριζικό τους είναι να γράφουν, εκείνοι που γράφουν μ' έναν τρόπο πασιφανή, επίσημο, είναι οι συγγραφείς. Ποιητές, στοχαστές, μυθιστοριογράφοι γράφουν και ξαναγράφουν τον εαυτό τους και τους άλλους, τον κόσμο που βλέπουν κι εκείνον που δεν βλέπουν και που ωστόσο τον θεωρούν εξίσου πραγματικό.

Γιατί όλοι αυτοί, όλοι όσοι γράφουν, επιμένουν να γράφουν, ενώ έχουν βεβαιωθεί πως θα βγουν κάποια στιγμή από τον κόσμο, καθώς κι ο ίδιος ο κόσμος –αφού ό,τι έχει αρχή θα έχει κι ένα τέλος– θα βγει κάποτε από τον εαυτό του; Ίσως γιατί το γράφειν –συνειδητό ή όχι, εκούσιο ή και ακούσιο, φανερό ή και κρυφό– αποτελεί την έσχατη, ακραία παρηγοριά για τη θνητότητα που τους πολιορκεί και που τελικά τους καταβάλλει. Αυτή τη θνητότητα που φαρμακώνει την ύπαρξη και τη συνείδηση του ανθρώπου με το φαρμάκι της ματαιότητας, πολεμά και εξορκίζει, και αρνείται η πράξη του γράφειν.

Ο Κώστας Ε. Τσιρόπουλος (1930-2017) ήταν συγγραφέας, μεταφραστής και εκδότης. Το κείμενο «**Γράφειν**» ανήκει στη συλλογή δοκιμίων «**Η Μόνωση ως Συνομιλία**» (2003).

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

I

Εκεί πού αναρωτιέσαι για πράγματα που πρώτη φορά
αντικρίζεις
για πράγματα χιλιοειπωμένα που έχουνε πια περάσει
για πράγματα που ξαφνιάζουν κι ας γίνονται κάθε μέρα
για πράγματα που έλεγες δεν θα συμβούν ποτέ
και τώρα συμβαίνουν μπρος στα μάτια σου
γι' άλλα που επαναλαμβάνονται μ' ελάχιστες παραλλαγές
για πράγματα που πουλιούνται μόλις πιάσουν
κατάλληλη τιμή
για πράγματα που σάπισαν με το πέρασμα του καιρού
ή που ήσαν σάπια απ' την αρχή και δεν το έβλεπες
εκεί που απορείς για πράγματα που μπόρεσες να κάνεις
για πράγματα σοβαρά ή ανόητα που ρίσκαρες τη ζωή σου
για πράγματα σημαντικά που τα κατάλαβες αργότερα
για πράγματα που τα φοβήθηκες κι απέφυγες
ν' αναλάβεις
για πράγματα που τα προγραμματίσες και δεν σου βγήκαν
γι' άλλα που τα σχεδίασαν άλλοι και βγήκαν διαφορετικά
για πράγματα που σου έτυχαν χωρίς να τα περιμένεις
για πράγματα που μόνο τα ονειρεύτηκες
και κάποτε, μία στις χίλιες, πραγματώθηκαν...

Εκεί απάνω σε βρίσκει η ποίηση.

Τίτος Πατρίκιος, ποίημα από τη συλλογή «**Σε βρίσκει η ποίηση**» (2012).

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ - ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Θέμα Α

- A1.** Να αποδώσετε συνοπτικά τους λόγους για τους οποίους η λογοτεχνική ανάγνωση συνιστά λυτρωτική απόλαυση για τον συγγραφέα στο Κείμενο 1 (60-70 λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Β

- B1.** Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση τα Κείμενα 1 και 2, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στα κείμενα:

- α. Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 διαβάζει λογοτεχνία κυρίως γιατί αυτή σχετίζεται με τις επαγγελματικές του υποχρεώσεις.
- β. Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 συνήθιζε να διαβάζει προγραμματισμένα.
- γ. Το «γράφειν» στο Κείμενο 2 χρησιμοποιείται κυριολεκτικά σε όλο το κείμενο.
- δ. Το «γράφειν» στο Κείμενο 2 δεν συνδέεται με ιστορικά και επιστημονικά επιτεύγματα.
- ε. Σύμφωνα με τα Κείμενα 1 και 2 τόσο η αναγνωστική όσο και η συγγραφική δραστηριότητα παρηγορούν τον άνθρωπο.

Μονάδες 10

- B2.** α. Ο σκοπός του συγγραφέα του Κειμένου 1 είναι να ευαισθητοποιήσει στο ζήτημα της λογοτεχνικής ανάγνωσης. Πώς το επιτυγχάνει; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αναφέροντας από το κείμενο δύο (2) σημεία στίξης και δύο (2) σχήματα λόγου. Να προσδιορίσετε για το καθένα τη λειτουργία του (μονάδες 8).

- β. Ποια είναι η επικοινωνιακή λειτουργία του ερωτήματος στην 5η παράγραφο του Κειμένου 2 «Γιατί όλοι ... εαυτό του;» (μονάδες 7).

Μονάδες 15

- B3.** Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο της τρίτης παραγράφου του Κειμένου 2 («Πλάσματα ... γράφουν») να εξηγήσετε πώς ο άνθρωπος κατά τον συγγραφέα κερδίζει τη μάχη με τον χρόνο (60-70 λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Γ

- Γ1.** Ποιο είναι το θέμα του ποιήματος, κατά τη γνώμη σας; Ποιο ρόλο έχει η Ποίηση στην προσωπική σας ζωή; Να απαντήσετε αξιοποιώντας τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Δ

- Δ1.** Ποια είναι η σχέση σας με την ανάγνωση βιβλίων και ποιος ο ρόλος της στη γενικότερη διαχείριση του προσωπικού σας χρόνου; Με αφορμή τα Κείμενα 1 και 2 αποφασίζετε να καταθέσετε την προσωπική σας εμπειρία στο ιστολόγιο του σχολείου σας. Να δικαιολογήσετε την όποια επιλογή σας. (300-350 λέξεις).

Μονάδες 30

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1.** Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6.** Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 7 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2020
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)**

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Τρίκαλα, μια άλλη πόλη...

Τα Τρίκαλα, στην αγροτική καρδιά της Ελλάδας, είναι μάλλον μία από αυτές τις υποψήφιες που δε θα φανταζόταν ποτέ κανείς ότι μπορεί να αποτελούσε κορυφαία έξυπνη πόλη. Είναι μια πόλη που οι καινοτομίες έχουν βελτιώσει τη ζωή των κατοίκων.

«Στο παρελθόν, οι κάτοικοι έπρεπε να καλέσουν τον αντιδήμαρχο ακόμη και για να αλλάξουν μία λάμπα σε στύλο της ΔΕΗ», λέει η Σ.Σ. που εργάζεται σκληρά στην αίθουσα ελέγχου των Τρικάλων, την πρώτη έξυπνη πόλη της Ελλάδας. Στον τοίχο, εννέα οθόνες με πολύχρωμους χάρτες και γραφήματα παρακολουθούν τη διαθεσιμότητα των χώρων στάθμευσης, την κατάσταση των φανών και των αγωγών ύδρευσης, τη θέση των φορτηγών αποκομιδής σκουπιδιών και τον μηνιαίο προϋπολογισμό του Δήμου.

Οι έξυπνες πόλεις – που συνήθως ορίζονται ως αυτές που χρησιμοποιούν τεχνολογία για τη βελτίωση των υπηρεσιών, την ενίσχυση της διαφάνειας και την αποτελεσματικότητά τους – πολλαπλασιάζονται σε όλο τον κόσμο. Ξεκίνησαν από την Ευρώπη και μπορούν να βρεθούν παντού, από την Ινδία μέχρι την Κορέα. Με περισσότερα από τα 2/3 του παγκόσμιου πληθυσμού να αναμένεται να συγκεντρωθούν στις πόλεις μέχρι το 2050, η εξεύρεση τρόπων για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πόλεων για τους κατοίκους τους έχει καταστεί προτεραιότητα.

Ανάμεσα στα καταπράσινα χωράφια στην αγροτική καρδιά της Ελλάδας, η ιστορική πόλη των Τρικάλων – έχει 82.000 κατοίκους – δεν ήταν η πιο προφανής υποψήφια για την πρώτη έξυπνη πόλη της χώρας. Ωστόσο, μέσω συνεργασιών με εταιρίες, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία χρηματοδότησε το πρώτο λεωφορείο χωρίς οδηγό και εταιρείες, τα Τρίκαλα έχουν αποκτήσει τη φήμη της πόλης της καινοτομίας, ως η πρώτη ψηφιακή πόλη του ελληνικού κράτους από το 2004. Λίγο αργότερα ορίστηκε ως μια από τις 21 πιο έξυπνες πόλεις στον κόσμο.

Από όλα τα έργα, το σύστημα ηλεκτρονικών καταγγελιών είχε μια από τις μεγαλύτερες επιδράσεις στη ζωή των κατοίκων. Από την αρχή του έτους, ο Δήμος είχε λάβει περίπου 4.000 αιτήματα και σχόλια. Περίπου το 10% προέρχεται από μία εφαρμογή έξυπνης τηλεφωνίας που κυκλοφόρησε πέρυσι, σύμφωνα με τον Δήμο, και τα ζητήματα επιλύονται ταχύτερα (κατά μέσο όρο οκτώ ημέρες αντί για ένα μήνα) – και η όλη διαδικασία είναι πιο διαφανής.

Όσον αφορά σε άλλα προγράμματα, μπορούμε να αναφέρουμε το πείραμα με τους αισθητήρες στα φώτα των δρόμων που έχει μειώσει τη χρήση ηλεκτρικής ενέργειας κατά 70% ή το σχέδιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) για τα μη επανδρωμένα λεωφορεία που

λειτουργήσε για έξι μήνες. Η Δημοτική Αρχή παραδέχεται πως αυτό το τελευταίο έργο ήταν περισσότερο για να εμπνεύσει τους πολίτες παρά να βελτιώσει τη ζωή τους. «Το κύριο επίτευγμα ήταν να πείσουμε την κοινότητα ότι υπάρχει μια αλλαγή μπροστά μας και πως πρέπει να προσαρμοστούμε σε αυτήν».

Καθηγητής Γυμνασίου των Τρικάλων, υπεύθυνος του εργαστηρίου ρομποτικής του σχολείου, εξηγεί γιατί τέτοιες ευκαιρίες είναι τόσο σημαντικές για τη νεολαία των Τρικάλων. «Έχει ανοίξει το μυαλό τους και έχουν βρει θέσεις εργασίας που δεν μπορούσαν καν να φανταστούν ότι υπάρχουν» λέει. «Για παράδειγμα, όταν ρώτησα έναν μαθητή τι θα κάνει μετά το τέλος της σχολικής χρονιάς, μου είπε: “Θα γίνω γιατρός, αλλά γιατρός ρομποτικής”».

Δεν αποτελεί φυσικά έκπληξη το γεγονός ότι ορισμένοι από τις παλαιότερες γενιές περιφρονούν τις πρωτοβουλίες υψηλής τεχνολογίας χαρακτηρίζοντάς τις άσκοπες. «Υπάρχουν κάποιοι που σκέφτονται ότι δεν τα χρειαζόμαστε όλα αυτά» λέει συνταξιούχος της πόλης. «Αλλά οι περισσότεροι από τους φίλους μου είναι θετικοί σε αυτά τα νέα πράγματα».

Η πόλη έχει μεγάλα σχέδια για το μέλλον. Τα Τρίκαλα θέλουν να ενταχθούν σε πρόγραμμα της Ε.Ε., το οποίο δοκιμάζει έξυπνα σπίτια που παρακολουθούν την υγεία των ηλικιωμένων κατοίκων ανιχνεύοντας την κίνηση και την κατανάλωση τροφίμων.

Τα Τρίκαλα θέλουν επίσης να αναπτύξουν περαιτέρω ένα γεωργικό έργο το οποίο χρησιμοποιεί την τεχνολογία για την καλλιέργεια αρχαίων φαρμακευτικών φυτών για τη φαρμακευτική βιομηχανία.

Από τον ηλεκτρονικό Τύπο

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Απόσπασμα από συνέντευξη που έδωσε ο φυσικός, Στέφανος Τραχανάς.

- *Κύριε Τραχανά, αν σας ζητούσα να μου πείτε μερικούς λόγους για τους οποίους αξίζει να μνηθεί κάποιος στην επιστήμη της φυσικής, τι θα μου απαντούσατε;*

Ότι εγώ πέρασα υπέροχα μαζί της. Σε πιο αντικειμενικό επίπεδο θα πρόσθετα τα εξής: η φυσική, ιδίως η κβαντική φυσική¹, είναι η κινητήρια δύναμη της σύγχρονης τεχνολογίας. Αυτή που άλλαξε – και συνεχίζει να αλλάζει – τον κόσμο μας όσο τίποτε άλλο στην ανθρώπινη ιστορία μέχρι τώρα. Κι αν το όνειρο για την κατασκευή κβαντικών υπολογιστών γίνει σύντομα πραγματικότητα, τότε οι σημερινοί νέοι, όταν γίνουν κι αυτοί ηλικιωμένοι, θα βλέπουν τον τεχνολογικό πολιτισμό μας περίπου όπως βλέπουμε εμείς σήμερα τον τεχνολογικό πολιτισμό του προϊστορικού ανθρώπου. Την ίδια στιγμή, σε επίπεδο θεμελιώδους φυσικής – κυρίως στο μέτωπο της κοσμολογίας – είναι σε πλήρη εξέλιξη μια επιστημονική επανάσταση σημασίας συγκρίσιμης με εκείνη των αρχών του περασμένου αιώνα που γέννησε την κβαντομηχανική και τη θεωρία της σχετικότητας και έθεσε σε κίνηση τη χιονοστιβάδα τεχνολογικών εξελίξεων που ακολούθησε. Τις επόμενες δύο ή τρεις δεκαετίες είναι βέβαιο ότι θα ζήσουμε μέρες μεγάλης επιστήμης.

- Τι είναι αυτό που σας γοητεύει στον ξεχωριστό κόσμο της φυσικής; Τι έχετε μάθει ως άνθρωπος μέσα από την ενασχόλησή σας με αυτή την επιστήμη;

Θεωρώ συναρπαστικό το γεγονός ότι η φαντασμαγορική ποικιλία φαινομένων του φυσικού κόσμου – από τον ατομικό μικρόκοσμο έως το σύμπαν ολόκληρο – διέπεται από έναν ελάχιστο αριθμό θεμελιωδών νόμων που μπορούν να διατυπωθούν στην πυκνή γλώσσα των μαθηματικών σε λιγότερο από μία σελίδα. Η αναλογία με το σκάκι ίσως είναι χρήσιμη. Με ελάχιστους κανόνες μπορούν να «παιχτούν» σχεδόν άπειρες διαφορετικές παρτίδες. Ποια είναι, λοιπόν, η δική μας δουλειά ως φυσικών; Να παρακολουθούμε τη φύση να παίζει το δικό της «σκάκι» και να προσπαθούμε να μαντέψουμε τους κανόνες του. Και δεν τα έχουμε πάει άσχημα μέχρι τώρα. Αν κάτι έμαθα στην πορεία της επιστημονικής μου δράσης είναι ότι η αμφιβολία έχει πολύ μεγάλη σημασία. Το να κρατάς διαρκώς το ενδεχόμενο να έχεις κάνει λάθος και να μη διστάζεις να κάνεις τις αναγκαίες αναθεωρήσεις, όταν το διαπιστώνεις, σε βοηθάει πολύ στο να γίνεσαι άξιος επιστήμονας και χρήσιμος άνθρωπος.

¹ κβαντική φυσική = αποτελεί κλάδο της φυσικής

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Νικηφόρος Βρεττάκος, *Οι μικροί γαλαξίες*

Πάνε κι έρχονται οι άνθρωποι πάνω στη γη.

Σταματάνε για λίγο, στέκονται ο ένας

αντίκρυ στον άλλο, μιλούν μεταξύ τους.

Έπειτα φεύγουν, διασταυρώνονται, μοιάζουν

σαν πέτρες που βλέπονται.

Όμως, εσύ,

δε λόξεψες, βάδισες ίσα, προχώρησες

μες από μένα, κάτω απ' τα τόξα μου,

όπως κι εγώ: προχώρησα ίσα, μες από σένα,

κάτω απ' τα τόξα σου. Σταθήκαμε ο ένας μας

μέσα στον άλλο, σα νάχαμε φτάσει.

Βλέποντας πάνω μας δυο κόσμους σε πλήρη

λάμψη και κίνηση, σαστίσαμε ακίνητοι

κάτω απ' τη θέα τους·
Ήσουν νερό,
κατάκλυσες μέσα μου όλες τις στέρνες.
Ήσουν α φως, διαμοιράστηκες. Όλες
οι φλέβες μου έγιναν άξαφνα ένα
δίχτυ που λάμπει: στα πόδια, στα χέρια,
στο στήθος, στο μέτωπο.
Τ' άστρα το βλέπουνε, ότι:
δυο δισεκατομμύρια μικροί γαλαξίες και πλέον
κατοικούμε τη γη.

Νικηφόρος Βρεττάκος, ποιητής (1912-1991)

Θέμα Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά τα πεδία στα οποία παρατηρήθηκαν θετικές επιδράσεις των τεχνολογικών καινοτομιών στη ζωή των κατοίκων της πόλης των Τρικάλων, όπως αυτά αναδεικνύονται στο **Κείμενο 1** (60-70 λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Β

B1. Με βάση το **Κείμενο 1**, να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**.

- α. Η πόλη των Τρικάλων εξαρχής τηρούσε όλες τις προϋποθέσεις, ώστε να εξελιχθεί σε έξυπνη πόλη.
- β. Τα Τρίκαλα ήδη έχουν ενταχθεί σε πρόγραμμα έξυπνων σπιτιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την παρακολούθηση της υγείας των ηλικιωμένων πολιτών.
- γ. Η καθημερινότητα των πολιτών έχει βελτιωθεί σημαντικά από την ψηφιακή αναβάθμιση της πόλης.
- δ. Όλοι οι κάτοικοι είδαν με θετική ματιά τις πρωτοβουλίες για χρήση τεχνολογίας στην πόλη.
- ε. Οι τεχνολογικές καινοτομίες έχουν επηρεάσει και τον επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών της πόλης.

Μονάδες 10

- B2.** Στο **Κείμενο 2** ποιος είναι ο βασικός ισχυρισμός του Στέφανου Τραχανά στην απάντηση της δεύτερης ερώτησης «θεωρώ... κανόνες»; (μονάδες 8) Πώς η επιλογή της αναλογίας συμβάλλει στη στήριξη αυτής της βασικής θέσης; (μονάδες 7)

Μονάδες 15

- B3. α.** Να εξηγήσετε στο **Κείμενο 1** τη λειτουργία ως προς το επικοινωνιακό τους αποτέλεσμα: της διπλής παύλας (– έχει 82.000 κατοίκους –) και των διπλών εισαγωγικών («Για παράδειγμα, όταν ρώτησα έναν μαθητή τι θα κάνει μετά το τέλος της σχολικής χρονιάς, μου είπε: “Θα γίνω γιατρός, αλλά γιατρός ρομποτικής”»). (μονάδες 8)
- β.** Ποια είναι η σχέση του τίτλου του **Κειμένου 1** «Τρίκαλα, μια άλλη πόλη...» με το περιεχόμενο του κειμένου; (μονάδες 4) Θεωρείτε ότι υπάρχει σχόλιο; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας (μονάδες 3).

Μονάδες 15

Θέμα Γ

- Γ1.** Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σας, το θέμα του ποιήματος; Να γράψετε το ερμηνευτικό σας σχόλιο, τεκμηριώνοντάς το με τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Δ

- Δ1.** Σε μια συζήτηση με έναν καθηγητή σας στη σχολική τάξη με θέμα: «Η επιστήμη στην καθημερινή ζωή», η δική του παρέμβαση τελείωσε με την άποψη του Στέφανου Τραχανά ότι: «Το να κρατάς διαρκώς το ενδεχόμενο να έχεις κάνει λάθος και να μη διστάζεις να κάνεις τις αναγκαίες αναθεωρήσεις, όταν το διαπιστώνεις, σε βοηθάει πολύ στο να γίνεσαι άξιος επιστήμονας και χρήσιμος άνθρωπος». Αυτή η άποψη μπορεί να έχει εφαρμογή στην προσωπική σας ζωή; Να αναπτύξετε τις απόψεις σας σε ομιλία που θα απευθύνετε στην ολομέλεια της τάξης (300-350 λέξεις).

Μονάδες 30

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ**ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 14 ΙΟΥΝΙΟΥ 2021
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Το αύριο δεν είναι πια αδιαπέραστο πέπλο

Πριν από την κατάρρευση της ιδέας της προόδου, το αύριο ήταν πάντα φωτεινό, ανακουφιστικά καλύτερο από το παρόν, μια εποχή πρωτόγνωρων επιτευγμάτων και θαυμάτων. Η κατάρρευση των μεγάλων αφηγήσεων για το μέλλον, οι ολοκληρωτισμοί του 20^{ού} αιώνα και η ανάδυση σοβαρών παγκόσμιων απειλών ύψωσαν μαύρο τείχος στο αύριο, δίνοντας θέση μόνο στα ατομικά οράματα, συρρίκνωσαν όλες τις προσδοκίες στο τώρα. Όμως, η τελευταία κρίση κατάφερε ένα απροσδόκητο πλήγμα στο παρόν και στη λατρεία του, θυμίζοντας ότι το μέλλον νοσηματοδοτεί κάθε μας πράξη, η απαλοιφή του σημαίνει και απαλοιφή όλης της παρελθούσας ανθρώπινης εμπειρίας.

Σε έρευνα του Pew Research Center, περίπου χίλιοι ειδικοί, πρωτοπόροι στην έρευνα και στην καινοτομία, ηγετικές φυσιογνωμίες στην πολιτική και στην οικονομία, ακτιβιστές, σκιαγράφησαν την κανονικότητα του 2025, συμφωνώντας ότι θα είναι περισσότερο τεχνολογική. Το 47% δήλωσε ότι η ζωή θα είναι χειρότερη για τους περισσότερους ανθρώπους. Δίνοντας στο μέλλον το βάρος της σημερινής πραγματικότητας, προέβλεψαν ότι θα έχουν αυξηθεί οι κοινωνικές και φυλετικές ανισότητες, η μαζική επιτήρηση για λόγους ασφαλείας, οι ανελευθερίες, ο αυταρχισμός, αλλά και το ψηφιακό έγκλημα, η ανεξέλεγκτη παραπληροφόρηση, η ψηφιακή προπαγάνδα, η κοινωνική πόλωση, η ρητορική μίσους, οι διενέξεις κρατών. Θα έχει περιοριστεί η δυνατότητα ορθολογικής συζήτησης και χάραξης πολιτικής βάσει τεκμηρίων. Θα έχουν χαθεί θέσεις εργασίας λόγω αυτοματισμού, και μαζί μέρος της ψυχικής υγείας και της κοινωνικής συνοχής.

Το 39% δήλωσε, αντιθέτως, πως το 2025 η ζωή θα είναι καλύτερη για τους περισσότερους ανθρώπους, πιο εύκολη σε έναν τηλε-κόσμο με νέα όπλα κατά αναδυόμενων απειλών, με έξυπνες πόλεις, έξυπνες υπηρεσίες, ασφαλέστερα συστήματα, που θα αναδιατάξουν τα πρότυπα και τους χώρους εργασίας, θα βελτιώσουν την υγειονομική περίθαλψη, την κοινωνική συμβίωση, την οικογενειακή ζωή, θα εξασφαλίσουν καθαρότερο περιβάλλον και υψηλότερη ποιότητα ζωής. Οι κρίσεις ενισχύουν την ενσυναίσθηση εμπρός στα κοινά δεινά, τη θετική κοινωνική απόκριση, είπαν. Ο φόβος γίνεται ένα ανθρώπινο αντανakλαστικό, ακίνδυνο για την εξάσκηση των πράξεων.

Πάντως, όπως αφηγείται η Ιστορία, δεν επιβεβαιώθηκαν ούτε οι μεγάλοι φόβοι ούτε οι υψηλές προσδοκίες που έτρεφαν οι άνθρωποι ανά τους αιώνες. Προβλέψεις που αναστάτωναν γενιές δεν επαληθεύτηκαν ποτέ.

Όμως το παρόν δεν μας αποτρέπει πια να φανταστούμε το μέλλον, το αντίστροφο. Το αύριο, από αδιαπέραστο πέπλο, γίνεται και πάλι πεδίο εκκόλαψης* προσδοκιών.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Σωρεύουμε δυνάμεις ενάντια στα μελλοντικά ερείπια. Επιμένουμε στην ανάσα της προσμονής, νιώθουμε ήδη τον αέρα της απαντοχής** να καίει τα χείλη μας. Άλλωστε, τι άλλο μπορούμε να κάνουμε;

** εκκόλαψη: (μτφ) η πλήρης διαμόρφωση και εμφάνιση υπό την επίδραση ορισμένου περιβάλλοντος*

*** απαντοχή: το να περιμένει κανείς να συμβεί κάτι, η ελπίδα, η προσδοκία ευνοϊκής εξέλιξης*

Διασκευή από τον ημερήσιο Τύπο (21-03-2021)

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Τι περιμένουν τελικά από τις σπουδές τους, ποιες οι σκέψεις, οι επιθυμίες, τα όνειρα και οι απόψεις τελειοφοίτων; «Όταν με ρωτούν με τι θέλω να ασχοληθώ, δεν έχω ποτέ κάποιο συγκεκριμένο επάγγελμα στο μυαλό μου. Θέλω μια δουλειά δημιουργική, ένα εργασιακό περιβάλλον που θα μου επιτρέψει να εξελισσώμαι ως άνθρωπος, να ταξιδεύω, να διευρύνω τους ορίζοντές μου, να υπερασπίζομαι τα δικαιώματα όλων των πλασμάτων και να βάλω και εγώ το λιθαράκι μου στη δόμηση μιας κοινωνίας ισότητας» λέει η Τάνια από το 1^ο Γενικό Λύκειο Χανίων. «Από τη μια πλευρά θα ήθελα να αφήσω τη ζωή μου να με οδηγήσει και από την άλλη, ζώντας σε μια χώρα χωρίς σίγουρη επαγγελματική αποκατάσταση, τίποτα δεν είναι βέβαιο. Θα ήθελα να έχω την ευκαιρία να ασχοληθώ πραγματικά με την έρευνα και να ταξιδέψω στο εξωτερικό, όχι για μόνιμη εγκατάσταση. Θα ήθελα να προσφέρω μέσα από το επάγγελμά μου στην κοινωνία, να ξεπληρώσω όλα αυτά που μου πρόσφερε η Ελλάδα, όσο πληγωμένη και αν είναι, και οι άνθρωποι που με μεγάλωσαν και με δίδασαν» επισημαίνει η Αντωνία.

Όσο για τον επαγγελματικό προσανατολισμό, λέει ο Σπύρος «πρέπει να είναι αναπόσπαστο κομμάτι της σχολικής πορείας, και μάλιστα θα πρέπει να εντάσσεται στο σχολικό πρόγραμμα από το Γυμνάσιο. Όσον αφορά την κοινωνία, το πρόβλημα που παρουσιάζεται λόγω του ελλιπούς επαγγελματικού προσανατολισμού είναι η προτίμηση δημοφιλών επαγγελμάτων και η αδιαφορία προς τα υπόλοιπα. Οι περισσότεροι μαθητές ακολουθούν την πεπατημένη, με αποτέλεσμα τον κορεσμό ορισμένων επαγγελμάτων και την αύξηση της ανεργίας». Ενώ η Αλεξάνδρα συνεχίζει λέγοντας ότι «ως τελειόφοιτοι, βλέποντας την αδυναμία ένταξης στην ελληνική αγορά εργασίας, νιώθουμε εγκλωβισμένοι σε μια χώρα επαγγελματικά υπανάπτυκτη, καθώς τα ποσοστά ανεργίας αυξάνονται και η ανάγκη για επιβίωση υπερβαίνει την ικανοποίηση προσδοκιών και ονείρων. Η αγορά εργασίας σε μεγάλο ποσοστό δεν προσφέρει επαγγελματική ανέλιξη, καταπιέζει τις ανεξάρτητες επιχειρήσεις και τους ελεύθερους επαγγελματίες. Λόγω της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης της χώρας, πολλοί νέοι καταλήγουν να συμβιβάζονται με μη επιθυμητές θέσεις εργασίας ή να καταφεύγουν σε άλλες χώρες με περισσότερες επαγγελματικές ευκαιρίες».

Διασκευή από τον ημερήσιο Τύπο (24-05-2021)

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Στον Σείριο*

Στον Σείριο υπάρχουνε παιδιά
ποτέ δε βάλαν έγνοια στην καρδιά
δεν είδανε πολέμους και θανάτους
και πάνω απ' τη γαλάζια τους ποδιά
φοράν τις Κυριακές τα γιορτινά τους.

Τις νύχτες που κοιτάν τον ουρανό
έν' άστρο σα φτερό θαλασσινό
παράξενα παιδεύει το μυαλό τους
τους φαίνεται καράβι μακρινό
και πάνε και ρωτάν τον δάσκαλό τους.

Αυτή, τους λέει, παιδιά μου είναι η γη,
του σύμπαντος αρρώστια και πληγή:
εκεί τραγούδια λένε, γράφουν στίχους,
κι ακούραστοι του ονείρου κυνηγοί
κεντάνε με συνθήματα τους τοίχους.

Στον Σείριο δακρύσαν τα παιδιά
και βάλαν από εκείνη τη βραδιά
μιαν έγνοια στη μικρούλα τους καρδιά.

** Σείριος: το όνομα ενός φωτεινού αστεριού*

Νίκος Γκάτσος, *Κείμενα της νεώτερης λογοτεχνίας (και απόψεις για την ποίηση)*, Γ. Σπανός κ.ά, 1987

Θέμα Α

Α1. Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο της δεύτερης παραγράφου του Κειμένου 2 «Όσο για τον επαγγελματικό προσανατολισμό... με περισσότερες επαγγελματικές ευκαιρίες» (60-70 λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Β

- B1.** Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση το Κείμενο 1, τις παρακάτω περιόδους λόγου, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε περίοδο, τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**:
- α. Προτού αμφισβητηθεί η έννοια της προόδου, οι άνθρωποι έβλεπαν με αισιοδοξία το μέλλον.
 - β. Κατά την τελευταία κρίση, κλονίστηκε η πίστη στο παρόν.
 - γ. Σύμφωνα με την έρευνα, το 47% δήλωσε ότι στο μέλλον θα μειωθεί η ανεξέλεγκτη παραπληροφόρηση.
 - δ. Δεν επαληθεύτηκαν ποτέ ιστορικά τα πολύ απαισιόδοξα ή τα πολύ αισιόδοξα σενάρια για την πορεία του ανθρώπου.
 - ε. Το παρόν δεν μας επιτρέπει πλέον να οραματιστούμε το μέλλον.

Μονάδες 10

- B2.** α. Να γράψετε δύο τίτλους που να αποδίδουν το περιεχόμενο του Κειμένου 2, έναν με κυριολεκτική κι έναν με μεταφορική χρήση της γλώσσας (μονάδες 8).
- β. Τι επιδιώκεται με τη χρήση στατιστικών στοιχείων στο Κείμενο 1 (μονάδες 3) και τι με την εκτεταμένη χρήση μαρτυριών στο Κείμενο 2 (μονάδες 4);

Μονάδες 15

- B3.** Πρόθεση της συντάκτριας του Κειμένου 1, στην τελευταία παράγραφο «Όμως το παρόν... μπορούμε να κάνουμε;», είναι να ευαισθητοποιήσει τους/τις αναγνώστες/αναγνώστριες. Να αναφέρετε τρεις (3) διαφορετικές γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιτυγχάνει τον στόχο της, παραθέτοντας τα αντίστοιχα χωρία (μονάδες 6), και να εξηγήσετε τη λειτουργία της καθεμιάς από αυτές στο κείμενο (μονάδες 9).

Μονάδες 15

Θέμα Γ

- Γ1.** Γιατί, κατά τη γνώμη σας,
«Στον Σείριο δακρύσαν τα παιδιά
και βάλαν από εκείνη τη βραδιά
μιαν έγνοια στη μικρούλα τους καρδιά.»;
Να απαντήσετε, αξιοποιώντας τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες του ποιήματος.
Θα ήσαστε ικανοποιημένοι/ες ή δυσαρεστημένοι/ες, αν ζούσατε, όπως τα παιδιά στον Σείριο και γιατί;
(150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Θέμα Δ

Δ1. Σε μια νεανική ιστοσελίδα δημοσιεύονται τα Κείμενα 1 και 2 και καλείσαι, αφού τα μελετήσεις, να απαντήσεις με ένα άρθρο (350-400 λέξεις), στην ίδια ιστοσελίδα, στα παρακάτω ερωτήματα:

α) Με ποια εφόδια πιστεύεις ότι θα μπορέσεις να αντιμετωπίσεις τον κόσμο στην περίπτωση που επιβεβαιωθούν οι ανησυχίες που περιγράφονται στην παράγραφο 2 του Κειμένου 1;

β) Με ποιες συγκεκριμένες δράσεις, κατά τη γνώμη σου, θα μπορούσατε εσείς οι νέοι να βελτιώσετε τον κόσμο;

Μονάδες 30

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1.** Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6.** Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 7 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2021
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Το κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο του Βασίλη Καραποστόλη από τον ημερήσιο Τύπο.

[...] Γιατί η χαρά να θεωρείται οπωσδήποτε τόσο εχθρική στη δουλειά; Είναι σίγουρο ότι και μέσα στον μόχθο μπορεί να βρεθεί ο σπόρος της χαράς όταν ξέρει, κι όταν μπορεί, ο άνθρωπος να καθοδηγεί τον μόχθο του. Ας τονίσουμε όμως καλύτερα το άλλο σημείο. Το ότι είναι δυνατόν μια ορισμένη ψυχαγωγία να στηρίζει έναν άνθρωπο, ή και έναν λαό, όταν πασχίζει κάτι να φτιάξει. Έχουμε μουσικές και θεάματα που σκορπίζουν την ψυχή, και έχουμε άλλα που τη συγκεντρώνουν. Και αφού τη συγκεντρώσουν, την ανυψώνουν λίγο-λίγο και της δίνουν αυτό που λένε τα παλιά τραγούδια και οι αρχαίοι μύθοι: τα φτερά. Μπορεί λοιπόν να πετάξει ο άνθρωπος ακούγοντας ένα τραγούδι; Και όχι για να δραπετεύσει από τον κόσμο, αλλά για να τον αλλάξει δουλεύοντας με ενθουσιασμό;

Η απάντηση έρχεται από πολλές μεριές, από το παρελθόν, από ιστορίες, από στίχους, από την εμπειρία, και είναι καταφατική. Αρκεί να θυμηθούμε τον μύθο του Αμφίωνος. Ο Αμφίων κατορθώνει να χτίσει τα τείχη της Θήβας παίζοντας τη λύρα του, ενώ ο αδελφός του Ζήθος αγκομαχά μάταια μεταφέροντας πέτρες. Τι συνέβη; Αυτό που σήμερα δυσκολευόμαστε να φανταστούμε: ο μουσικός ενέπνευσε, ξεσήκωσε τους εργάτες. Εκεί βρισκόμαστε σήμερα. Υπάρχει τόσο μεγάλη ανάγκη για μια ψυχαγωγία που οικοδομεί και τόσο λίγη προσφορά. **Ωστόσο**, χρειάζεται να την εντοπίσουμε. Όπου ακούγεται ένα τέτοιο σήμα πρέπει να πηγαίνουμε προς τα εκεί. Όπου ακούγεται ένα τραγούδι που δεν μυζοκλαίει, που δεν μεμψιμοιρεί¹, που δεν γαλβανίζει² το μυαλό με ερωτικά ξελιγώματα³ και σάπιους καημούς, ή δεν χασκογελάει για να δείξει ανέμελο, ας δώσουμε την προσοχή μας. Ο ήχος του, τα λόγια του θ' αρχίσουν να στερεώνουν μέσα μας κάτι που η ολοκλήρωσή του θα εξαρτάται από εμάς. Εμείς, ο καθένας, η χώρα πρέπει να αρχίσει να μαγεύεται από μια λύρα, για να πράξει αυτά που, ασφαλώς, με τη μαγεία και μόνο ποτέ δεν γίνονται.

Ας γίνουμε χτίστες που σιγοσφυρίζουν, όπως άλλοτε, τονωτικούς σκοπούς. Πότε-πότε ακούγονται τέτοιοι σκοποί. Αν στήσουμε το αυτί, τους ξεχωρίζουμε μέσα στους θορύβους. Δεν λείπουν ευτυχώς μερικοί νεότεροι καλλιτέχνες που προσπαθούν να αντλήσουν από βαθιές πηγές. Μου έρχεται στον νου η φωνή του ηπειρώτη τραγουδιστή και συνθέτη Δημήτρη Υφαντή. Είναι μια φωνή που παίρνει μέσα από τα βάθη του χρόνου στοιχεία για να χτίσει ερείσματα⁴ στην εξασθενημένη ψυχή. **Όπως** έκαναν και οι πρόγονοί του, οι πρόγονοί μας, που μάζευαν καπνό, στοίβαζαν το σιτάρι, ύφαιναν στον αργαλειό. Υποστούλωνα τη δουλειά τους με ένα πλέξιμο των φωνών τους. **Έτσι ώστε** ο ένας να παρηγορεί τον άλλο, να τον ενθαρρύνει και τελικά όλοι μαζί να χαίρονται επειδή είχαν κάτι το απολύτως ζωτικό να φέρουν εις πέρας. Πρέπει να βρούμε μια νέα ψυχαγωγία με έναν

τέτοιο προωθητικό προορισμό. Πρέπει η Ελλάδα να μάθει να κουβαλάει τις πέτρες της σαν να έχει στα σπλάχνα της μυριάδες κιθαρωδούς και λυράρηδες. Μυριάδες Αμφίωνες.

¹ μεμψιμοιρώ = παραπονιέμαι συνεχώς, γκρινιάζω

² γαλβανίζω = (μτφ.) μεταδίδω ενθουσιασμό / ενδιαφέρον, εξάπτω, οξύνω

³ ξελίγωμα = 1. πείνα, λιγούρα 2. έντονη ερωτική επιθυμία

⁴ έρεισμα = στήριγμα

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Το κείμενο είναι απόσπασμα συνέντευξης της Μαρίας Ευθυμίου στον Μάκη Προβατά.

[...] Η συνομιλία με την ιστορία της χώρας μου και η ταύτιση που, εξ αυτού, αισθάνομαι με αυτήν έχουν μετατρέψει τις εμπειρίες μου τις ορειβατικές εντός Ελλάδος σε κορυφαίο οδηγό αισθητικής και μάθησης. Θέλω να πω με αυτό ότι ούτε τα ταξίδια σε διάφορες χώρες που έχω κάνει, ούτε η ορειβατική διάσχιση της Ισλανδίας στην οποία έχω μετάσχει, ούτε το κολύμπι στον Κόλπο των Παγετώνων στην Αλάσκα, σε λίμνη κρατήρα ηφαιστείου στην Καμτσάτκα, στη λίμνη Βαϊκάλη στη Σιβηρία, που έχω αποτολμήσει, δεν μου έχουν προσφέρει εμπειρίες μάθησης και βιωματικής μεταμόρφωσης τόσο δυνατές και συνολικές όσο η πεζοπορία στη χώρα μου. Γιατί τι θα μπορούσε να συγκριθεί με τη διάσχιση της Νέδας στην Πελοπόννησο, του Κρικελοπόταμου και του Πάντα Βρέχει στη Ρούμελη, το ράφτινγκ στα Τζουμέρκα και στον Νέστο – στην Ήπειρο και στη Θράκη, αντίστοιχα; Ή με τη νυχτερινή ανάβαση στην κορυφή του Ταϋγέτου με μόνο φανάρι την πανσέληνο του Αυγούστου;

Κοντά σ' αυτά, πάει και το τραγούδι και ο χορός. Τα θεωρώ, κι αυτά, όχι μόνον πηγές χαράς και ένωσης ψυχικής των μετεχόντων, αλλά και πηγές μάθησης – με τη βαθύτερη έννοια του όρου. Έχω στη ζωή μου τραγουδήσει και χορέψει πολύ σε ομάδες ρεμπέτικου, λαϊκού, παραδοσιακού, ελαφρού και έντεχνου ελληνικού τραγουδιού. Και ξένου. Τώρα πια, η φωνή μου, από την πολλή διδασκαλία, έχει αλλοιωθεί, αλλά μέχρι σήμερα, όταν τραγουδώ –και, δόξα τω Θεώ, βρισκόμαστε συχνά η παρέα του τραγουδιού και ξεφαντώνουμε–, αισθάνομαι ότι μετέχω στο άρωμα ζωής των Ελλήνων της Πόλης και της Σμύρνης, των νησιών και των βουνών μας, των λιμανιών και των πόλεων μας. Της Ελλάδας μου. Και ότι ανασταίνεται, μες στο λαρύγγι μου, η ιστορία της, με τρόπο μυσταγωγικό¹ και βιωματικό.

Σαν εσωτερική ερωτική συνομιλία.

¹ μυσταγωγικό = τελετουργικό

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Ντίνος Χριστιανόπουλος, Το σπίτι μας

[Διαγώνιος, τχ. 2 (Μάιος – Αύγουστος 1972), σελ. 131]

Ας παίζει το τρανζιστοράκι¹, ας μεταδίδει
τη θεία λειτουργία ή παλιές οπερέτες
και τα παντζούρια ας μένουν πάντα ανοιχτά,
τα φώτα ας είναι όλα αναμμένα.

Ας δίνει μια επίφαση² ειρήνης
το παραγμένο σπίτι μας. Όταν γυρνώ απ' τη δουλειά
κατάκοπος, ας μην τα βρίσκω όλα
κλειστά και θεοσκότεινα, κι η γριά στο ντιβάνι,
μόλις η πόρτα τρίξει, ν' αρχινάει τα βογγητά.

Όσο αντέχουμε ακόμα τα τραγούδια,
λιγότερο θανάσιμη γίνεται η μουγγαμάρα,
ο θάνατος, θαρρείς, μας τριγυρίζει πιο δειλά.

«Προάστια», 1964-1970

¹ τρανζιστοράκι = φορητό ραδιόφωνο

² επίφαση = (εδώ) ψευδαίσθηση

Θέμα Α

Α1. Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο της 1^{ης} (Γιατί η χαρά... με ενθουσιασμό;) και της 3^{ης} παραγράφου (Ας γίνουμε χτίστες... Μυριάδες Αμφίωνες.) του **Κειμένου 1**. (70-80 λέξεις)

Μονάδες 15

Θέμα Β

- B1.** Με βάση τα **Κείμενα 1** ή/και **2**, να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου ως σωστές ή λανθασμένες, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** (δεν χρειάζεται να αναφέρετε συγκεκριμένο χωρίο κειμένου):
- α. Ο Β. Καραποστόλης στο **Κείμενο 1** διακρίνει την ψυχαγωγία από τη διασκέδαση.
 - β. Σύμφωνα με το **Κείμενο 1**, η έμπνευση που προσφέρει η μουσική αρκεί από μόνη της να χτίσει έναν καλύτερο κόσμο.
 - γ. Σύμφωνα με το **Κείμενο 1**, το τραγούδι ενισχύει το ομαδικό πνεύμα.
 - δ. Σύμφωνα με το **Κείμενο 2**, η πεζοπορία στη χώρα της είναι για τη Μ. Ευθυμίου πιο δυνατή βιωματική εμπειρία από τα ταξίδια της σε άλλες χώρες.
 - ε. Σύμφωνα με το **Κείμενο 2**, το τραγούδι και ο χορός αποτελούν αποκλειστικά πηγές χαράς και ψυχικής επαφής.

Μονάδες 10

- B2.** Στο **Κείμενο 1** κυριαρχεί το α' πληθυντικό πρόσωπο, ενώ στο **Κείμενο 2** το α' ενικό πρόσωπο. Να εξηγήσετε τις συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές, λαμβάνοντας υπόψη για καθεμία απ' αυτές την πρόθεση του πομπού και το είδος του κειμένου.

Μονάδες 15

- B3. α.** Στη 2η παράγραφο «Η απάντηση έρχεται... ποτέ δεν γίνονται» του **Κειμένου 1**, ο συγγραφέας παραθέτει τον μύθο του Αμφίωνος. Να αναφέρετε δύο διαφορετικούς μεταξύ τους στόχους αυτής της επιλογής του συγγραφέα. (μονάδες 12)

β. Ποια νοηματική σχέση δηλώνουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις / λεκτικά σύνολα του **Κειμένου 1**, οι οποίες είναι σημειωμένες με έντονη γραφή: **Ωστόσο**,

Όπως,

Έτσι ώστε (μονάδες 3).

Μονάδες 15

Θέμα Γ

- Γ1.** Ποιος είναι ο ρόλος του τραγουδιού στη ζωή του ποιητικού υποκειμένου, σύμφωνα με το **Κείμενο 3**; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Πώς λειτουργεί το τραγούδι στις δύσκολες περιστάσεις της δικής σου ζωής; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Θέμα Δ

- Δ1.** Αξιοποιώντας δημιουργικά τα **Κείμενα 1** και **2**, να γράψεις ένα δικό σου κείμενο (350-400 λέξεις), το οποίο θα αναρτηθεί στο προσωπικό σου ιστολόγιο, με βάση τα παρακάτω ερωτήματα:
- α) Με ποια κριτήρια επιλέγεις τα μουσικά σου ακούσματα;
 - β) Πώς αυτά συμβάλλουν τόσο στη συγκρότηση του εαυτού σου όσο και στην αντίληψή σου για τον κόσμο;

Μονάδες 30

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 3 ΙΟΥΝΙΟΥ 2022
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Γιατί να μαθαίνουμε ιστορία;

Γιατί δεν αγαπάνε οι μαθητές την ιστορία; Οι απαντήσεις είναι γνωστές. Γιατί συνήθως πρέπει να τη μάθουν παπαγαλία, γιατί συνήθως μαθαίνουν για προσωπικότητες και όχι για την κοινωνία, γιατί μαθαίνουν κυρίως για την παλαιότερη ιστορία και όχι τη νεότερη. Ο σημαντικότερος όμως λόγος που η ιστορία είναι απωθητική για τους μαθητές, είναι ότι το σχολείο δεν καταφέρνει να συνδέσει τη ζωή των μαθητών με το παρελθόν. Δεν καταλαβαίνουν γιατί να πρέπει να τα μάθουν όλα αυτά. Όπως μου έλεγαν κάποιοι φοιτητές μου: «Γιατί, κύριε, να πρέπει να μαθαίνουμε ιστορία; Εμείς κοιτάμε μπροστά. Κοιτάμε στο μέλλον».

Αυτό που δεν καταλάβαιναν οι φοιτητές μου και δεν καταλαβαίνουν όσοι δεν εκτιμούν την αξία της γνώσης του παρελθόντος, είναι ότι τελικά όλοι μας είμαστε προϊόντα της ιστορίας. Ό,τι έχουμε στο μυαλό μας έρχεται από τους προηγούμενους από εμάς. Ακόμη και οι λέξεις που χρησιμοποιώ για να γράψω αυτές τις γραμμές, δεν είναι δικές μου. Έρχονται από τους προηγούμενους από μένα. Και βέβαια το πιο σημαντικό δεν είναι οι λέξεις. Είναι οι πεποιθήσεις, οι αξίες, οι γνώσεις ακόμη και οι κανόνες. Εμείς αποφασίζουμε για τους κανόνες που ρυθμίζουν τη ζωή μας; Όχι βέβαια. Οι προηγούμενοι από εμάς αποφασίζουν. Εμείς γεννιόμαστε μέσα σε ένα πολιτισμό, σε ένα κοινωνικό περιβάλλον που όλα αυτά έχουν ήδη διαμορφωθεί. Είναι τόσο μεγάλο το βάρος του παρελθόντος πάνω στο παρόν, που ένας ιστορικός έχει ισχυριστεί κάτι που όταν το είχα πρωτοακούσει είχα εντυπωσιαστεί: «Οι νεκροί μάς κυβερνούν». Βαριά κουβέντα. Δεν συμφωνώ εντελώς όμως, καθώς και εμείς επιδρούμε στον τρόπο που εξελίσσεται η ιστορία και έχουμε ευθύνη απέναντι στις μελλοντικές γενιές ως μελλοντικοί νεκροί που αναπόφευκτα είμαστε όλοι μας.

Αξίζει να μαθαίνουμε για αυτούς τους νεκρούς. Αξίζει να γνωρίζουμε τι έκαναν, πώς σκέφτονταν, πώς ζούσαν. Αξίζει γιατί αυτοί είναι που διαμόρφωσαν τον κόσμο που μας περιβάλλει. Η γνώση του παρελθόντος είναι απαραίτητη για την κατανόηση του παρόντος. Ή, για να το πούμε με άλλα λόγια, δεν μπορούμε να καταλάβουμε το σήμερα αν δεν ξέρουμε σε βάθος το χθες. Η ιστορία είναι μια πράξη αυτογνωσίας, μια πράξη γνώσης για τον συλλογικό μας εαυτό, απαραίτητη για να καταλάβουμε τον πολιτισμό μας.

Δεν μαθαίνουμε ιστορία για χάρη των προηγούμενων. Όντως αυτοί έφυγαν και δεν έχει πια καμία σημασία για αυτούς. Μαθαίνουμε ιστορία για εμάς, για να μάθουμε από τα λάθη των προηγούμενων, να δούμε τι λειτούργησε καλύτερα για εκείνους και τι όχι. Μαθαίνουμε ιστορία για να καταλάβουμε ποιοι είμαστε και να σκεφτούμε πού θέλουμε να πάμε. [...]

[Ραϋμόνδος Αλβανός, *Ο ελληνικός εμφύλιος. Μνήμες σε πόλεμο και σύγχρονες πολιτικές ταυτότητες*, εκδ. Επίκεντρο, 2022 (από τον Πρόλογο του βιβλίου)].

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Θυμάμαι, άρα ζω;

Εις σε προστρέχω, μνήμη, με πολύ σεβασμό, σαν να μου ήσουν ξένη, σαν να μην έχουμε φάει μαζί ψωμί και δάκρυα, σαν να μην ξέρω ότι χάρη σ' εσένα επιστρέφει ο απολωλώς καιρός.*

Θέλω να αφιερώσω στη μνήμη και στη ζωτική της σημασία κάποιες σκέψεις, αλλά, επειδή έχω μια τόσο στενή σχέση μαζί της και μια ευγνώμονα οικειότητα, φοβάμαι μήπως όσα πω περιπέσουν σε έναν κάπως οικογενειακό τόνο, ατημέλητον, καθισμένον χαλαρά γύρω από την προχειρότητα. Με φοβίζει, ίσως και με καθησυχάζει μαζί, η πεποίθησή μου ότι η μνήμη είναι το δεύτερο εγώ μας.

Το ότι επιμένω να μιλώ για τη νοσταλγία δεν μοιάζει σαν να έχω βγει από το θέμα, που είναι η επέτειος. [...]

Τι είναι η επέτειος; Την προς αυτήν ευσέβεια μάς την εμφυσά το περιβάλλον, το παράδειγμα, ή είναι ένστικτο ριζωμένο βαθιά στο φόβο μας ότι θα εκδιωχθούμε από τον παράδεισο της μνήμης; [...]

Για να επανέλθω στα γήινα, η επέτειος είναι και μια μέρα άκρως κοινωνική. Πάει παντού. Και σε χαρές, και σε απώλειες. Διότι έχουν και οι απώλειες κάθε τόσο τα γενέθλιά τους – αυτές κι αν δεν θέλουν να ξεχαστούν...

Και βεβαίως η επέτειος διαπνέεται και από βαθύ πατριωτισμό. Τιμά τους ήρωες, συντονίζει τον ηρωισμό με το βηματισμό της σημαίας, παρελαύνουν οι θερμοπύλες, δάφνινο στεφάνι στον άγνωστο στρατιώτη και, σιωπηρά, στον κάθε αγνοούμενο.

Για να δώσω και την πιο εγκόσμια μορφή στην επέτειο, ας πω ότι είναι ένα δωρεάν μεταφορικό μέσον με το οποίο μεταφέρεται το πολυπληθές παρελθόν εδώ στο παρόν.

Και ιδού, επιστρέφουν οι γονείς μας, έρχονται κι άλλου είδους αγάπες, άλλες συνοδευόμενες από το αίσθημα, άλλες ασυνόδευτες [...] – ιδού η νύφη ακόμα ερωτευμένη με το νυφικό της, γενέθλια, χρονιάρικα πια τα παιδιά σου, γενέθλια γενέθλια γενέθλια, κοντά η ενηλικίωση, και ακόμα τα κρατάει αγκαλιά και τα θηλάζει εκείνη η παλιά φωτογραφία σου. [...]

* *απολωλώς*: χαμένος

[Ομιλία της Κικής Δημουλά, από το βιβλίο *Εκλήθην ομιλήτρια*, Ίκαρος, 2022, σσ. 156, 158, 159].

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Προεισαγωγικά θα σας πω την ιστορία του ταγαριού*. Το βρήκα καταχωνιασμένο σε μια παλιά κασέλα. Κι αυτή από το χωριό. Όταν το έδειξα της μαμάς μου γέλασε. Στα φοιτητικά της χρόνια το χρησιμοποιούσε ως τσάντα. Ήταν άβολο γι' αυτήν τη δουλειά αλλά ήταν τότε της μόδας. Εξέφραζε οικολογικές ανησυχίες επίσης. Μου λέει να το πας της γιαγιάς σου. Ήθελε προφανώς να το ξεφορτωθεί. Δεν ξέρω τι μπορεί να της θύμιζε.

Η γιαγιά μου επιμένει να ζει στο χωριό. Στο σπίτι της έχει θερμοσίφωνα και τηλεόραση. Την επισκέφτηκα στις διακοπές του Πάσχα. Έχω το όνομά της και είμαι η αδυναμία της. Της έδειξα το ταγάρι και συγκινήθηκε. Το είχε φτιάξει η δική της μαμά στον αργαλειό. Ήταν μέρος της προίκας της. «Πράγματα για μια ζωή» σχολίασε. Φυσικά έκανε λάθος στο μέτρημα. Ήδη το ταγάρι είχε χρησιμοποιηθεί από τρεις γενιές. Ήταν βαμμένο με φυτικές βαφές και είχε ωραία λαμπερά σχέδια. Μου διηγήθηκε τα νυχτέρια** που έκαναν τότε υφαίνοντας στον αργαλειό με το φως του λυχναριού. Η μαμά της. Τα έλεγε αυτά με νοσταλγία. Η γιαγιά.

Εν τω μεταξύ η ώρα πλησίαζε εννιά και αντανάκλαστικά είχε ανοίξει την τηλεόραση για τις ειδήσεις.

Της λέω γιαγιά γιατί δεν έρχεσαι να μείνεις μαζί μας στην Αθήνα.

– Γιατί τι θα έχω παραπάνω εκεί;

* ταγάρι: είδος τσάντας

** νυχτέρια: εργασία κατά τη διάρκεια της νύχτας

[Θανάσης Βαλτινός, *Επείγουσα ανάγκη ελέου. Διηγήματα*, Εστία, Αθήνα 2016, σσ. 41, 42].

Θέμα Α

- A1.** Να αποδώσετε συνοπτικά τους λόγους (παράγραφοι 2-4) για τους οποίους, σύμφωνα με τον συγγραφέα του **Κειμένου 1**, είναι σημαντικό να μαθαίνουμε ιστορία (70-80 λέξεις).

Μονάδες 15

Θέμα Β

- B1.** Με βάση τα **Κείμενα 1** και **2** να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου ως σωστές ή λανθασμένες, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε περίοδο, τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** (δεν χρειάζεται να αναφέρετε συγκεκριμένο χωρίο κειμένου).

- α. Το παρελθόν δεν επηρεάζει τις στάσεις και τις αντιλήψεις μας (**Κείμενο 1**).
- β. Μαθαίνουμε ιστορία για να κατανοήσουμε αποκλειστικά το παρελθόν (**Κείμενο 1**).
- γ. Η γνώση της ιστορίας βοηθά να γνωρίσουμε τους εαυτούς μας και τον πολιτισμό μας (**Κείμενο 1**).
- δ. Η επτέτιος σχετίζεται και με ευχάριστα και με δυσάρεστα γεγονότα της ζωής (**Κείμενο 2**).
- ε. Μέσω των επτετείων το παρελθόν συνδέεται με το παρόν (**Κείμενο 2**).

Μονάδες 10

- B2.** α. Ποια μορφή έχει ο τίτλος του **Κειμένου 1** (μονάδες 4) και ποιος είναι ο επικοινωνιακός του ρόλος; (μονάδες 6)
- β. Ποιο υφολογικό αποτέλεσμα έχει η παρεμβολή του ευθέως λόγου στο τέλος της πρώτης παραγράφου: «Γιατί, κύριε, να πρέπει ... μέλλον»; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

- B3.** Πρόθεση της Κικής Δημουλά στο απόσπασμα «Για να επανέλθω ... φωτογραφία σου» είναι να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη σχετικά με το ρόλο που διαδραματίζει η επέτειος στη διατήρηση της μνήμης. Να αναφέρετε τρεις (3) διαφορετικές γλωσσικές επιλογές με τις οποίες επιτυγχάνει το στόχο της, παραθέτοντας τα αντίστοιχα χωρία (μονάδες 6) και να εξηγήσετε τη λειτουργία καθεμιάς από αυτές στο κείμενο. (μονάδες 9)

Μονάδες 15

Θέμα Γ

- Γ1.** Τι αντιπροσωπεύει το ταγάρι για την οικογένεια της αφηγήτριας;
Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με τρεις (3) κειμενικούς δείκτες.
Εσείς, αν ήσασταν στη θέση της αφηγήτριας, θα κρατούσατε το ταγάρι ή όχι και γιατί;
(150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Θέμα Δ

- Δ1.** «Αξίζει να μαθαίνουμε για αυτούς τους νεκρούς. Αξίζει να γνωρίζουμε τι έκαναν, πώς σκέφτονταν, πώς ζούσαν». Με αφορμή τη διαπίστωση του συγγραφέα και αξιοποιώντας δημιουργικά τα Κείμενα 1 και 2:
- α) να εκφράσετε την άποψή σας για την αξία της ιστορικής γνώσης και
β) να αναφέρετε βιωματικούς τρόπους που μπορούν να καλλιεργήσουν το ενδιαφέρον σας για το ιστορικό παρελθόν. Το κείμενό σας να έχει τη μορφή άρθρου που θα δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας. (350-400 λέξεις)

Μονάδες 30

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. **Στο εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. **Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω** να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. **Στην αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 9 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2022
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)**

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Η πράσινη αποστολή της νέας γενιάς

Τον τελευταίο καιρό γίνεται εκτενής λόγος για τις ψυχολογικές επιπτώσεις στον διαρκώς θερμαινόμενο κόσμο μας. Είναι κοινή παραδοχή πως το μεταβαλλόμενο περιβάλλον απειλεί την ψυχική, κοινωνική και πνευματική μας ευεξία. Ολοένα και περισσότεροι ερευνητές από διαφορετικά επιστημονικά πεδία μελετούν παραμέτρους της οικολογικής κρίσης, διερευνώντας πώς η ανθρώπινη συμπεριφορά, ατομική και συλλογική, συμβάλλει στην καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και αντίστροφα.

Γιατί είναι δύσκολο να αλλάξουμε τις συνήθειές μας, να αναγνωρίσουμε τους κινδύνους για την οικολογική καταστροφή, έτσι ώστε να λειτουργήσουμε σωτήρια τόσο για εμάς όσο και για το περιβάλλον; Οι ειδικοί εστιάζουν στα φαινόμενα ατομικής ή συλλογικής άρνησης μπροστά στη συντελούμενη καταστροφή για να αναδείξουν ασυνείδητους μηχανισμούς κάτω από την «απάθεια». Η Λέρτζμαν, η οποία γεφύρωσε την ακαδημαϊκή έρευνα στην ψυχική υγεία με χειροπιαστές προτάσεις περί βιωσιμότητας, υποστηρίζει πως η κλιματική αλλαγή συνδέεται με ανεπεξέργαστο πένθος. Η κλιματική ψυχολόγος αντιτίθεται στον περίφημο «μύθο της απάθειας», σύμφωνα με τον οποίο «αδιαφορούμε ή αδρανούμε επειδή δε μας νοιάζει», εξηγώντας πως πίσω από την απάθεια κρύβεται μεγάλη αγωνία, η οποία πυροδοτεί ασυνείδητους αμυντικούς μηχανισμούς, με αποτέλεσμα την άρνηση, την παράλυση, την αδυναμία ανάληψης δράσης ... σαν να πρόκειται για κάτι που δεν θα συμβεί ποτέ σε εμάς.

Αυτό δεν σημαίνει πως παράλληλα δεν μεγαλώνει το «πράσινο κύμα», δηλαδή η γενιά που σκέφτεται βιώσιμα, ενώ παράλληλα βιώνει μια βαθιά μελαγχολία εξαιτίας της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Αυτή η γενιά είναι και ο νέος εκφραστής του όρου «οικοψυχολογία», ο οποίος αποτυπώθηκε το 1989 από μια παρέα ακαδημαϊκών στο Μπέρκλεϊ – στο πλαίσιο μιας συζήτησης για τη συμβολή της ψυχολογίας στη διαχείριση της σύγχρονης οικολογικής κρίσης. Ο Θίοντορ Ρόζακ, ο οποίος επισημοποίησε τον όρο «Οικοψυχολογία» στο βιβλίο του «Η φωνή της Γης», διερεύνησε την εμπλοκή της πλανητικής υγείας και της ανθρώπινης ευημερίας, αποσαφηνίζοντας πως ο στόχος της οικοψυχολογίας είναι να θεραπεύσει την πιο θεμελιώδη αποξένωση μεταξύ του ατόμου και του φυσικού περιβάλλοντος. [...]

Στην Κεντρική Ευρώπη ολοένα και περισσότεροι νέοι θεωρούν πως η προστασία του κλίματος είναι η αποστολή της γενιάς τους, εκφράζοντας μια «ψυχική δυσφορία» για τον τρόπο με τον οποίο «κατοικούμε» τον πλανήτη, για τον τρόπο με τον οποίο διαχειριζόμαστε την κλιματική αλλαγή, η οποία μας φέρνει αντιμέτωπους με τον «φόβο του θανάτου».

Ορμώμενος από το γαλλικό και γερμανικό πράσινο κύμα, ο Γάλλος ψυχαναλυτής Ρολάν Γκορί απηύθυνε έκκληση για μια ριζοσπαστική αλλαγή, υπογραμμίζοντας πως το οικολογικό πρόβλημα είναι ανθρωπολογικό και πως η οικολογία είναι αλληλένδετη με τις κοινωνικές μάχες και με μια νέα πολιτική φιλοσοφία, σύμφωνα με την οποία η φύση και οι άνθρωποι δεν θα αντιμετωπίζονται ως αποθέματα ενέργειας, διαθέσιμα στον ανταγωνισμό. Ο ίδιος ο Φρόιντ είχε περιγράψει την ανθρωπότητα ως ένα φοβισμένο και ανυπεράσπιστο παιδί μπροστά σε μια ισχυρή Μητέρα Φύση με συντριπτική δύναμη. Συνεπώς, ο άνθρωπος μέσω του πολιτισμού και της τεχνολογίας κλήθηκε – σημειώνει – να υποτάξει τη σκληρή άγρια φύση, έτσι ώστε να προστατευτεί από αυτή. Δεν παραλείπει, ωστόσο, να διασαφηνίσει στο «Μέλλον μιας αυταπάτης» πως οι ανθρώπινες δημιουργίες είναι εύκολο να καταστραφούν και να αφανιστούν από τα χέρια που τις δημιούργησαν. [...]

Συμπέρασμα: Η οικολογική κρίση εξελίσσεται σταδιακά σε υπαρξιακή. Έχει εφευρεθεί μάλιστα και ο όρος «προ-τραυματικό στρες για το κλίμα», που εκφράζει την οικολογική αγωνία της νέας γενιάς για το μέλλον του πλανήτη, μια αγωνία ισοδύναμη με ματαίωση που αποθαρρύνει τους μαθητές να ονειρευτούν το μέλλον τους και τους νέους να αποφασίσουν να κάνουν παιδιά. Ήδη έχουν ξεκινήσει οι μεταναστεύσεις εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής, εκατομμύρια είδη ωθούνται στην εξαφάνιση, ενώ τα θερμότερα 20 χρόνια καταγράφηκαν μέσα στα τελευταία 22 χρόνια.

Η νέα γενιά δεν μοιάζει να έχει άλλη επιλογή, παρά να είναι πράσινη. Αυτή θα είναι η δική της αποστολή.

[Δήμητρα Αθανασοπούλου, από τον ημερήσιο τύπο, 3.10.21, διασκευή].

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

«Γιατί δεν είμαστε ανώτεροι από τα ζώα»

Ο Φρανς ντε Βάαλ, πρωτευοντολόγος - ηθολόγος, μιλάει για τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των ειδών.

– Τι μας χωρίζει από τα ζώα, καθηγητά ντε Βάαλ;

– Η μεγαλύτερη και ίσως η μόνη ουσιαστική διαφορά μας είναι η δική μας γλώσσα, ένα συμβολικό σύστημα το οποίο οι άνθρωποι διδασκόμαστε – δεν είναι εγγενής η ικανότητά μας να μιλάμε. Κατά τα άλλα, τα συναισθήματα που βιώνουμε, πώς τα εκφράζουμε με το πρόσωπο και το σώμα μας, πώς αντιμετωπίζουμε διάφορα προβλήματα στο περιβάλλον μας, πώς βλέπουμε τον εαυτό μας και τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας στην οποία ανήκουμε – σε όλα αυτά οι ομοιότητες είναι τεράστιες. Επίσης, υπάρχουν και οι αδιαμφισβήτητες διανοητικές ικανότητές τους: τα ζώα έχουν ως έναν βαθμό συνείδηση του εαυτού τους, διαθέτουν επεισοδιακή μνήμη, δηλαδή θυμούνται γεγονότα που έζησαν και μπορούν να σκεφτούν το μέλλον και να προγραμματίσουν τι θα κάνουν. Έχουν καταγραφεί περιπτώσεις χιμπατζήδων που συλλέγουν στο δάσος κάποιο εργαλείο και περπατούν χιλιόμετρα,

κρατώντας το στα χέρια ή στο στόμα τους, μέχρι να φτάσουν στο σημείο όπου θέλουν να το χρησιμοποιήσουν για να καλύψουν κάποια ανάγκη τους. Επίσης οι χιμπατζήδες, όπως και οι ελέφαντες, αναγνωρίζουν τον εαυτό τους στον καθρέφτη, ικανότητα την οποία οι άνθρωποι αποκτούν μετά την ηλικία των είκοσι μηνών.

– Η ερώτηση, λοιπόν, μάλλον θα έπρεπε να είναι: τι μας ενώνει με τα ζώα;

– Ζώα είμαστε κι εμείς. Έχουμε ακριβώς τα ίδια όργανα: καρδιά, πνεύμονες, συκώτι. Ο εγκέφαλός μας, βέβαια, είναι μεγαλύτερος από των χιμπατζήδων, αλλά έχει την ίδια δομή. Εδώ και δυο χιλιάδες χρόνια η φιλοσοφία και η θρησκεία μάς έχουν πείσει ότι οι άνθρωποι είμαστε οι εκλεκτοί του Θεού, οι κυρίαρχοι του πλανήτη, ότι έχουμε το δικαίωμα να συμπεριφερόμαστε στα ζώα όπως μας εξυπηρετεί. Την αλαζονεία μας έχουμε ήδη αρχίσει να την πληρώνουμε με την κλιματική κρίση. Αλλά και η πανδημία θα έπρεπε να μας ταρακουνήσει. Αυτός ο ιός ανέτρεψε τα πάντα και απέδειξε πόσο ανίσχυροι είμαστε στην πραγματικότητα. Ας μην παραμυθιαζόμαστε, λοιπόν, με τη δήθεν ανωτερότητά μας και ας ακούσουμε τη βιολογία, που αποδεικνύει ότι είμαστε ένας κρίκος στην αλυσίδα της φύσης και τίποτα περισσότερο.

[Απόσπασμα συνέντευξης, 20.08.2022].

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Αργύρης Χιόνης, Προφητεία

Το ποίημα περιλαμβάνεται στη συλλογή «Απόπειρες φωτός», 1966.

Θα 'ρθει καιρός
που θα στερέψει η θάλασσα
και θα γενούν τα πλοία караβάνια
και θα γενεί η ψυχή μας
έρημος
κι οι γλάροι
κατοικίδια όνειρα.
Θα 'ρθει καιρός
που θάνατος
δεν θα 'ναι πια ο βυθός
αλλά ο ήλιος
και νοσταλγία

όχι η στεριά
μα το νερό.
Τότε
και τ' όνειρο
θα αλλάξει χρώμα·
δεν θα 'ναι πια γαλάζιο
αλλά κίτρινο.

[Αργύρης Χιόνης, *Η φωνή της σιωπής. Ποιήματα 1966-2000*, εκδ. Νεφέλη, 2019, σελ. 19].

Θέμα Α

- A1.** Να αποδώσετε συνοπτικά σε ένα δικό σας κείμενο 70-80 λέξεων τις δύο πρώτες παραγράφους του **Κειμένου 1** («Τον τελευταίο καιρό... ποτέ σε εμάς»).

Μονάδες 15

Θέμα Β

- B1.** Με βάση τα **Κείμενα 1** και **2**, να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου ως σωστές ή λανθασμένες, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** (δεν χρειάζεται να αναφέρετε συγκεκριμένο χωρίο κειμένου):

- α. Η καταστροφή του περιβάλλοντος δεν επηρεάζει την πνευματική υγεία των ανθρώπων. (**Κείμενο 1**)
- β. Για τον Γάλλο ψυχαναλυτή Ρολάν Γκορί η οικολογία έχει ευρύτερες διαστάσεις. (**Κείμενο 1**)
- γ. Ο Φρόιντ είχε προβλέψει την πιθανότητα να καταστραφούν τα επιτεύγματα του ανθρώπου από τον ίδιο. (**Κείμενο 1**)
- δ. Η ικανότητα της ανθρώπινης ομιλίας είναι επίκτητη. (**Κείμενο 2**)
- ε. Η Βιολογία αποδέχεται την υπεροχή του ανθρώπινου είδους. (**Κείμενο 2**)

Μονάδες 10

- B2.** α. Ποια είναι η θέση του καθηγητή Φρανς ντε Βάαλ στο πρώτο ερώτημα του **Κειμένου 2** («Η μεγαλύτερη... είκοσι μηνών»); Με ποιους τρόπους οργανώνει την απάντησή του στη συγκεκριμένη παράγραφο και πώς αυτοί οι τρόποι υπηρετούν την πρόθεσή του; (μονάδες 9)

- β.** Τι δηλώνουν τα εισαγωγικά στις παρακάτω φράσεις του **Κειμένου 1**;
- «μύθο της απάθειας» (παράγραφος 2)
 - «πράσινο κύμα» (παράγραφος 3)
 - «Η φωνή της Γης» (παράγραφος 3)
- (μονάδες 6)
Μονάδες 15

- Β3.** Στην πέμπτη παράγραφο του **Κειμένου 1** («Ορμώμενος... δημιουργήσαν»), η συντάκτρια παραθέτει τις απόψεις δύο ειδικών. Ποιες είναι αυτές; (μονάδες 5) Ποια κύρια θέση της προηγούμενης παραγράφου ενισχύουν; (μονάδες 5) Να αξιολογήσετε την πειστικότητα του συγκεκριμένου τρόπου πειθούς που χρησιμοποιεί η συντάκτρια. (μονάδες 5)
- Μονάδες 15**

Θέμα Γ

- Γ1.** Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σας, το περιεχόμενο της «Προφητείας» του Αργύρη Χιόνη; Τεκμηριώστε την απάντησή σας με τρεις κειμενικούς δείκτες. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το ποίημα περιλαμβάνεται σε συλλογή του 1966 θεωρείτε ότι η «Προφητεία» του επαληθεύεται στην εποχή μας; (150-200 λέξεις)
- Μονάδες 15**

Θέμα Δ

- Δ1.** Η συντάκτρια του **Κειμένου 1** διερωτάται: «Γιατί είναι δύσκολο να αλλάξουμε τις συνήθειές μας, να αναγνωρίσουμε τους κινδύνους για την οικολογική καταστροφή, έτσι ώστε να λειτουργήσουμε σωτήρια τόσο για εμάς όσο και για το περιβάλλον;».
- α) Αν το ερώτημα απευθυνόταν σε εσάς προσωπικά, τι θα απαντούσατε;
- β) Πιστεύετε ότι η δική σας γενιά θα μπορούσε να εξασφαλίσει ένα βιώσιμο μέλλον για τον πλανήτη;

Τεκμηριώστε τις απαντήσεις σας, λαμβάνοντας υπόψη και τα **Κείμενα** αναφοράς **1 και 2**. Το κείμενό σας (350-400 λέξεων) να έχει τη μορφή άρθρου που θα δημοσιευτεί στη μαθητική σας εφημερίδα, σε σχετικό αφιέρωμα για το περιβάλλον.

Μονάδες 30

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 8 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2023
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Η καλλιέργεια και η αξία του (Αυτο) Σεβασμού

Οι άνθρωποι που δεν σέβονται, είναι άνθρωποι φοβικοί, ανασφαλείς, με αγκυλώσεις και παρωπίδες, που δυσκολεύονται να συνυπάρξουν σε ένα κοινωνικό σύνολο ή σε μια ομάδα που περικλείει τόσο πολλή διαφορετικότητα. Το κυριότερο χαρακτηριστικό των ανθρώπων αυτών είναι ότι πιστεύουν πως μειώνοντας τον άλλον αποκτούν μεγαλύτερη υπόσταση οι ίδιοι· αυτό είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα των ανθρώπων που «φωνάζουν» ότι είναι σημαντικοί. Δεν χρειάζεται να «φωνάζεις» ποιος είσαι, χρειάζεται απλώς να πορεύεσαι με βάση τον σεβασμό, καθώς η ένδειξη σεβασμού αντικατοπτρίζει και τον αυτοσεβασμό σου.

Για να αποδεχτείς τον άλλον, δεν χρειάζεται να συμφωνείς ούτε χρειάζεται να ταιριάζεις μαζί του. Τον αποδέχεσαι γιατί τον σέβεσαι, σέβεσαι πώς είναι ο άλλος σαν άνθρωπος, σέβεσαι το γεγονός ότι δεν μπορείς να αλλάξεις τους άλλους ανθρώπους, σέβεσαι το ότι οι άνθρωποι γεννηθήκαμε και μεγαλώσαμε σε διαφορετικές κοινωνίες, κουλτούρες και «πιστεύω», που είτε συνειδητά είτε ασυνείδητα τα έχουμε κάνει μέρος της δικής μας ζωής.

Μάθε να παρατηρείς, να ακούς, να αισθάνεσαι τι συμβαίνει γύρω σου και σταμάτα να περιστρέφεις τα πάντα γύρω από σένα, είναι μια καλή αρχή για να μπορέσεις κάποια στιγμή να σεβαστείς τον διπλανό σου.

Ο σεβασμός είναι θέμα παιδείας και εσωτερικής ισορροπίας και πολύ λιγότερο θέμα μόρφωσης. Δυστυχώς στις μέρες μας είναι δυσεύρετος. Εάν γυρίσουμε πολύ πίσω, θα συνειδητοποιήσουμε ότι ο σεβασμός χάθηκε από τότε που αρχίσαμε να πιστεύουμε ή μας έκαναν να πιστέψουμε ότι όλοι οι άλλοι έχουν λιγότερη αξία μπροστά στο δικό μας «εγώ», από τότε που η προσωπική μας αντίληψη για το δίκαιο και το σωστό υπερίσχυσε της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Χάσαμε κάθε ίχνος προσανατολισμού, στην ανάγκη μας να θεωρούμε τον εαυτό μας τον πιο σημαντικό άνθρωπο μειώνοντας τους άλλους. Χάσαμε τον σεβασμό, στην προσπάθειά μας να επιβιώσουμε μέσα σε έναν κόσμο που αποζητά να σε προετοιμάσει ως λύκο έτοιμο να αντιμετωπίσεις ό,τι βρεθεί μπροστά σου. Χάσαμε τον σεβασμό με την ιδέα ότι πάντα εμείς ξέρουμε καλύτερα από τους άλλους, τον χάσαμε όταν ξεκινήσαμε να πιστεύουμε πως είμαστε αρκετά δυνατοί ώστε να μην έχουμε ανάγκη τους άλλους, και το κυριότερο, όταν μας έμαθαν ότι σημασία έχει να παίρνεις αυτό που θέλεις, χωρίς να νοιάζεσαι για τον άλλον.

Σημαντικοί γινόμαστε μέσα από τις πράξεις μας και τη στάση ζωής μας, και όχι μέσα από κούφια φιλοσοφίες, αόριστα και χαώδη ρητά. Ο σεβασμός είναι κόσμημα κι αυτό το κόσμημα μάθε να το φοράς και να το προσέχεις καθημερινά. Ίσως να είναι και το μόνο που σε κάνει πραγματικά πιο όμορφο...

[Αντώνης Σπανός, Ψυχολόγος-Ψυχοθεραπευτής, <https://www.peripsixisanalisi.gr/>]. Ελαφρώς διασκευασμένο για τις ανάγκες της γραπτής εξέτασης.

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Συζητώντας για τον σεβασμό

Στοιχείο του πολιτισμού είναι και αυτός. Μόνο που η περίπτωσή του μπερδεύει την καθημερινότητα. Ίσως επειδή εμφανίζεται πολλές φορές στη θεωρία και λιγότερες στην πράξη, έτσι όπως εξελίσσονται τα πράγματα στην εποχή μας. Και ας τον μνημονεύουν οι πολιτικοί σχεδιασμοί, στην προσπάθειά τους να διαμορφώσουν νέα δεδομένα στις σχέσεις του κράτους με τον πολίτη και τούμπαλιν¹. Το ευτύχημα είναι πως υπάρχει ακόμα και εξακολουθεί να περιλαμβάνεται στο, κοινώς αποδεκτό, πλαίσιο συμπεριφοράς για τα μέλη μιας κοινωνίας. Τουλάχιστον επισήμως. Γιατί, ανεπισήμως, τρέχα γύρευε.

Αλλά τι είναι σεβασμός; «Το να υπολήπτεται², να τιμά κανείς διάφορα πρόσωπα...», ήταν η πρώτη απάντηση που ακούστηκε προ ημερών στη φιλική συντροφιά και έδωσε την αφορμή να συζητηθεί, βιαστικά, ένα θέμα συνυφασμένο με την κοινωνική πορεία, σύμφωνα με τις όποιες γνώσεις ή εμπειρίες του καθενός και την ψυχική διάθεση της στιγμής.

«Είναι η εκτίμηση που νιώθουμε για τους γονείς και τους παππούδες μας ή τους δασκάλους των μαθητικών μας χρόνων, που δεν αρκέστηκαν στα σχολικά βιβλία και μας έμαθαν πως η θέληση συμβαδίζει με την πρόοδο και ότι η σύνεση οδηγεί στην ορθή κρίση για τις προσπάθειες και τις επιλογές μας», είπε ο νεότερος της παρέας.

«Η αναγνώριση όχι αποκλειστικά του κύρους κάποιων ανθρώπων αλλά και της αξίας που έχουν στο ρεύμα της ζωής οι κανόνες για την κοινωνική συμβίωση, οι νόμοι που αποσκοπούν στο κοινό όφελος, οι παραδόσεις που γαλούχησαν³ τις περασμένες γενιές και γεφυρώνουν το παρελθόν του τόπου μας με το μέλλον του», συμπλήρωσε ο τρίτος.

Ωστόσο, η συζήτηση δεν περιορίστηκε στην ανταλλαγή απόψεων για τον σεβασμό. Είχε και συνέχεια. Γιατί ο τέταρτος της φιλικής συντροφιάς μπορεί να μην είχε αντιρρήσεις και να συμφώνησε, λίγο ή πολύ, με τους προλαλήσαντες⁴, πλην όμως βρήκε την ευκαιρία και – «σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος» κατά τον στίχο του Κωνσταντίνου Καβάφη – τους μίλησε για τις επιπτώσεις που έχουν και στη συμπεριφορά των ανθρώπων τα προβλήματα του πλανήτη, τις ανησυχίες που προκαλούν οι άγνωστες ή και περίεργες επιδιώξεις της εποχής μας, τα κενά που αφήνουν οι αμφισβητήσεις των παλαιών δεδομένων της ζωής και για το άγχος της επιβίωσης... «Σε μονόδρομο χωρίς επιστροφή και με αόρατο τέρμα βαδίζουμε», συνέχισε. «Αλλά, τι μπορεί να κάνει, τώρα πια, ένας σκεπτόμενος άνθρωπος; Τουλάχιστον, ας φροντίσει να διατηρήσει ανέπαφο τον αυτοσεβασμό του και ζωντανή τη συνέπειά του σε αρχές και αξίες. Από κει και πέρα, στο χέρι του είναι να σέβεται τον διπλανό του, για να έχει την απαίτηση να του φέρεται κι εκείνος με τον ίδιο τρόπο. Και ακόμη να αποδεικνύει με τα λόγια και τις πράξεις του τον σεβασμό του στο περιβάλλον, στην ταλαιπωρημένη Φύση, που δημιουργεί την εντύπωση ότι πασχίζει, έστω και καθυστερημένα, με απρόοπτα ξεσπάσματα και ακραία καιρικά φαινόμενα, να ξαναβρεί τις χαμένες της ισορροπίες, για να ανασάνουν με ανακούφιση τα έμβια όντα».

Οι άλλοι της παρέας τον άκουσαν σιωπηλοί. Ποιος ξέρει, ίσως και να συμφωνούσαν με τις απόψεις του...

¹ **τούμπαλιν**: αντίστροφα, ² **υπολήπτεται**: εκτιμά βαθιά και σέβεται, ³ **γαλούχησαν**: διαπαιδαγόγησαν, ανέθρεψαν, μόρφωσαν, ⁴ **προλαλήσαντες**: αυτοί που μίλησαν προηγουμένως.

ΚΕΙΜΕΝΟ 3**Κρίτων Αθανασούλης
Ανεβαίνω**

Πάρτε με στην αγκαλιά σας και πέστε μου: είσαι ζαλισμένος.
Βάλτε με να καθίσω με τη συντροφιά σας και πέστε μου: ήσουν πολύ μοναχός.
Στρώστε μου ένα κρεβάτι μ' απαλά χέρια και πέστε μου: πολύ κουράστηκες.
Πέστε ο ένας στον άλλο πως από σήμερα μ' ανεβάζουν τα χέρια σας
σ' ένα φως που γεννιέται μέσα σε μάτια αποφασισμένα.
Σύντροφοι αυτής της πορείας, βγάλτε από μέσα μου
τη λάσπη που η ψυχή μου πατεί λερώνεται κι αγωνίζεται να ξεπεράσει.
Πιο πέρα είναι ο καλοκαιρινός δρόμος. Λίγο πιο πέρα ανθίζουν οι ακακίες,
τραγουδούν οι σειρήνες. Και μεις βουλώνουμε τ' αυτιά μας φοβισμένοι
μήπως χαθούμε μέσα σε μια γλυκιά μουσική.
Εμπρός, λοιπόν. Το άστρο μου κρέμασε μια αχτίνα. Ανεβαίνω κρατώντας
αυτή τη φωτεινή κλωστή, αιωρούμαι στην αγκαλιά τόσων κινδύνων.
Αν πέσω, ας πέσω, όλα τα χέρια σας ανοιγμένα θα με κρατήσουν και δε
θα πεθάνω ποτέ, μέσα σ' αυτά τ' αγαπημένα σας χέρια.

[Σπύρος Κοκκίνης, *Ανθολογία Νεοελληνικής Ποίησης*, Από τα *Άνθη Ευλαβείας* έως τις μέρες μας, Βιβλιοπωλείο της Εστίας, 2008, σελ. 26].

Θέμα Α

- A1.** Να αποδώσετε συνοπτικά τους λόγους για τους οποίους παρουσιάζεται έλλειμμα σεβασμού στην εποχή μας στο **Κείμενο 1** (70-80 λέξεις).

Μονάδες 20

Θέμα Β

- B1.** Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της **Στήλης Α** το γράμμα από τη **Στήλη Β** που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση, με βάση το περιεχόμενο των αντίστοιχων **Κειμένων 1** και **2** (χωρίς αναφορά σε χωρία των κειμένων):

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 υποστηρίζεται ότι	α. η ύπαρξη σεβασμού δυσχεραίνει τις ανθρώπινες σχέσεις.
	β. το έλλειμμα σεβασμού οφείλεται κυρίως στο αίσθημα ανασφάλειας.
	γ. ο σεβασμός δεν σχετίζεται με τον αυτοσεβασμό.
2. Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 υποστηρίζεται ότι η αντίληψη για την αποδοχή του άλλου	α. είναι αποτέλεσμα του σεβασμού στον άνθρωπο.
	β. προϋποθέτει κοινές αντιλήψεις και στάσεις.
	γ. δεν συνδέεται με τον σεβασμό της διαφορετικότητας.
3. Στην πέμπτη παράγραφο του Κειμένου 1 υποστηρίζεται ότι σήμερα απουσιάζει ο σεβασμός	α. επειδή υπερισχύει η ανάγκη της συνύπαρξης.
	β. επειδή κυριαρχεί ο αυτοσεβασμός.
	γ. επειδή επικρατεί η κυριαρχία του «εγώ».
4. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι	α. το θέμα του σεβασμού απασχολεί επισήμως τον δημόσιο λόγο.
	β. ο σεβασμός σήμερα εκδηλώνεται έμπρακτα.
	γ. ο σεβασμός δεν αφορά τις σχέσεις των πολιτών με το κράτος.
5. Στην πέμπτη παράγραφο του Κειμένου 2 ο τέταρτος συνομιλητής της συντροφιάς	α. αντέδρασε στις απόψεις των συνομιλητών του σχετικά με το περιεχόμενο του σεβασμού.
	β. διεύρυνε το θέμα του σεβασμού στα γενικότερα προβλήματα της εποχής μας.
	γ. αδιαφόρησε για τις συνέπειες του αυτοσεβασμού.

Μονάδες 15

- B2.** Στην τελευταία παράγραφο του **Κειμένου 1** («Σημαντικοί γινόμαστε... πιο όμορφο») ο συγγραφέας χρησιμοποιεί μια αναλογία. Ποια είναι τα δύο μέρη της και τι επιτυγχάνει με αυτή;

Μονάδες 10

- B3.** Να συγκρίνετε τις απόψεις των συγγραφέων στα δύο χωρία: «Δεν χρειάζεται ... αυτοσεβασμό σου» (**Κείμενο 1**) και «Τουλάχιστον, ας φροντίσει ... αρχές και αξίες» (**Κείμενο 2**) ως προς τη σχέση του αυτοσεβασμού με τον σεβασμό (60-70 λέξεις).

Μονάδες 10

Θέμα Γ

- Γ1.** Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το βασικό θέμα του **Κειμένου 3**; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με τρεις διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες. Πώς θα ανταποκρινόσουν εσύ στο κάλεσμα του ποιητικού υποκειμένου; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15**Θέμα Δ**

- Δ1.** Συμμετέχετε σε συνεδρίαση της Βουλής των Εφήβων, με θέμα «Σεβασμός και Ανθρώπινα Δικαιώματα». Στη συνεδρίαση κυριαρχεί η άποψη ότι επικρατεί σημαντικό έλλειμμα σεβασμού στη σύγχρονη εποχή. Στην ομιλία σας (350-400 λέξεων):
- α) διατυπώνετε τη συμφωνία ή τη διαφωνία σας σχετικά με την άποψη αυτή, τεκμηριώνοντάς την με ενδεικτικά παραδείγματα, και
 - β) αναφέρετε τους τρόπους με τους οποίους εσείς εκδηλώνετε τον σεβασμό απέναντι στον εαυτό σας και τους άλλους.
- Να αξιοποιήσετε δημιουργικά τα **Κείμενα 1** και **2**.

Μονάδες 30**ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)**

- 1.** Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μην γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6.** Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ**ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 31 ΜΑΪΟΥ 2024
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Η αξία του «ταξιδεύειν»

Πολλές φορές αναρωτιόμαστε ποιο είναι το πολυτιμότερο συστατικό της ευτυχίας, η πεμππουσία* της ζωής που αξίζει να παλέψουμε για να κατακτήσουμε, **έτσι ώστε** να φτάσουμε έστω κι ένα βήμα πιο κοντά στην πολυπόθητη ευδαιμονία. **Αν και** η ευτυχία είναι κάτι εντελώς υποκειμενικό για τον κάθε άνθρωπο, οι περισσότεροι τουλάχιστον από εμάς θα συμφωνούσαμε πως ευτυχία είναι αδιαμφισβήτητα μια ευρεία συλλογή στιγμών· στιγμών ιδιαίτερων και ξεχωριστών για τον καθένα από εμάς.

Πολύτιμες και ανεξίτηλες στη μνήμη στιγμές μπορούν να μας χαρίσουν πολλά και διαφορετικά πράγματα στη ζωή. Ένα από αυτά είναι και τα ταξίδια. Η αξία των ταξιδιών είναι από κάθε άποψη ανεκτίμητη. Κι αυτό, γιατί τα ταξίδια έχουν το μοναδικό χάρισμα να συνδυάζουν όλα αυτά τα συστατικά στοιχεία που χρειάζεται πραγματικά ο άνθρωπος προκειμένου να εξελιχθεί πνευματικά και ψυχικά, να ολοκληρωθεί και τελικά να ευτυχήσει. Πνευματικές κατακτήσεις για όσους «ορέγονται φύσει του ειδέναι»**, απεριόριστη ψυχαγωγία, αλλά και ψυχική και σωματική υγεία είναι τα οφέλη που μπορεί κανείς να αποκομίσει από ένα απλό ταξίδι.

Καλώς ή κακώς, ζούμε σε μια εποχή που η καθημερινότητα απαιτεί από εμάς μεγάλα ποσά ενέργειας και ψυχικών αποθεμάτων, προκειμένου να αντεπεξέλθουμε επιτυχώς στους ταχείς και άκρως πιεστικούς και απαιτητικούς ρυθμούς ζωής. Μέσα, λοιπόν, σ' αυτόν τον κυκεώνα των αλλεπάλληλων υποχρεώσεων και δυσκολιών, συχνά παρασυρόμαστε από τη ρουτίνα της καθημερινότητας και λησμονούμε να προσφέρουμε στον εαυτό μας ένα πολύτιμο δώρο: στιγμές προσωπικής ηρεμίας και ικανοποίησης.

Τα ταξίδια είναι μια ευκαιρία για φυγή από την, πολλές φορές, πληκτική και αγχογόνο πραγματικότητα, αλλά και ένας τρόπος για μια καλύτερη γνωριμία με τον ίδιο σου τον εαυτό και τα «θέλω» του. Η αλλαγή παραστάσεων σε συνδυασμό με τη συσσώρευση καινούριων εμπειριών και αναμνήσεων στην παρακαταθήκη του καθενός, καθιστά τα ταξίδια τον πλέον ενδεδειγμένο τρόπο ψυχικής εκτόνωσης και αναζωογόνησης του κάθε ανθρώπου.

Ακόμη, ο συγχρωτισμός ανθρώπων ενδεχομένως διαφορετικής εθνικής προέλευσης και κουλτούρας, σε συνδυασμό με την πνευματική μέθεξη*** με τον πολιτισμό του τόπου που επισκέπτεται κανείς, συμβάλλουν στην ευρύτερη μόρφωση του ανθρώπου, τη διεύρυνση των πνευματικών του οριζόντων, **καθώς και** τη γνώση και υιοθέτηση νέων τρόπων ζωής και σκέψης.

Επιπλέον, μέσα από τη διάδοση και ανταλλαγή ιδεών που παρέχουν τα ταξίδια, μπορεί να επιτευχθεί μια γόνιμη και υγιής επικοινωνία και γνωριμία διαφορετικών λαών. Το τελευταίο μπορεί να αποτελέσει σπουδαίο επίτευγμα στην προσπάθεια της ανθρωπότητας για την

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

άρση των εθνικιστικών προκαταλήψεων, τον περιορισμό του ρατσισμού και την επικράτηση της διακρατικής ειρήνης και συνεργασίας.

Συμπερασματικά, διαφαίνεται πως τα ταξίδια δεν είναι κάτι απλό... Στην πραγματικότητα, αυτές οι μικρές αποδράσεις από την καθημερινότητα κρύβουν πολλά περισσότερα. Είναι μία από τις λίγες μορφές πραγματικής ψυχαγωγίας, που συνδυάζει με τον ωραιότερο δυνατό τρόπο τη γνώση με τη διασκέδαση και που αποτελεί μια αστείρευτη πηγή πολύτιμων και αξέχαστων αναμνήσεων και εμπειριών.

* πεμπτούσια: ουσιωδέστερο περιεχόμενο

** «ορέγονται φύσει του ειδέναι»: φράση του Αριστοτέλη που δηλώνει την επιθυμία του ανθρώπου να μαθαίνει

*** μέθεξη: συμμετοχή, επικοινωνία, επαφή

[Κείμενο της Ηλέκτρας Χατζηδημητρίου, από το διαδίκτυο 12-08-2016, ελαφρώς διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης].

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

ΑΝΩ ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Τρένο. Μπαίνουμε στην Άνω Αίγυπτο. Απέναντι τα βουνά λάμπουν γυμνά, τριανταφυλλένια, έρημα. Κοντά μας, δίπλα στο νερό, η πράσινη γραμμή της κατοικούμενης γης. [...]

Φτάσαμε στις Θήβες, στη Μεγάλη Δίοςπολη, στην Εκατοντάπυλο του Ομήρου, στην τεράστια πρωτεύουσα των Φαραώ. Σήμερα είναι ένα μικρό χωριό που ζει από τους χιλιάδες περιηγητές που έρχονται με τα βαπόρια και με τα τρένα. [...]

Πηγαίνω πρωί πρωί στους ναούς του Λούξορ και του Καρνάκ. [...] Τα ανάγλυφα, γιγάντια, παριστάνουν το Φαραώ να τανύζει* το τόξο, τους αιχμαλώτους δεμένους από το λαιμό να σηκώνουν τα χέρια, τους θεούς να επιφοιτούν απάνου στις βασίλισσες και να δημιουργούν μαζί τους το διάδοχο. Αποπάνου τα ιερογλυφικά υμνούν τη μυστική αυτή ένωση. [...]

Συλλογίζομαι στις τελευταίες πια μεγάλες δυναστείες, όταν επετράπη στους ξένους να επισκέπτονται ανενόχλητοι την Αίγυπτο. Τι καταπληχτικό θέαμα θ' απλώθηκε μπροστά στα αφελή, νηφάλια μάτια των Ελλήνων! Αυτοί που ανατράφηκαν σε μικρές πολιτείες και που δούλευαν χαρούμενοι και περιορίζαν σε έναν ελάχιστο υλικό χώρο όλο το πνέμα—αντίκρισαν ξαφνικά τους τερατόμορφους θεούς και τις γιγάντιες κολόνες και τις ανθρώπινες μάζες που δούλευαν σκλάβες χωρίς ανταρσία και μάχονταν, σωριάζοντας όγκο πάνου σε όγκο, να συλλάβουν το πνέμα. [...]

Όλη αυτή η δυτική όχθη ήταν αφιερωμένη στο θάνατο. Έσκαβαν τους βράχους βαθιά και παράχωναν τη μούμια—όπως παραχώνουμε το σπόρο το σιτάρι. Για να φυτρώσει και ν' αναστηθεί. Και τώρα, σκάβοντας, τις ανακαλύπτουμε τυλιμένες στις φασκίες τους, με σταυρό τα χέρια επί χιλιάδες χρόνια, να περιμένουν. Βασιλιάδες και δούλοι, άγιοι και φονιάδες, ιερείς και χορεύτριες, περιμένουν την ψυχή τους.

* τανύζω: τεντώνω

[Νίκος Καζαντζάκης, *Ταξιδεύοντας*, εκδ. Καζαντζάκη, Αθήνα, σσ. 54-56]. Έχει διατηρηθεί η γλωσσική ιδιοτυπία του κειμένου.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Το ταξίδι

Μου σφίγγει ο καημός σα θηλιά το λαιμό
και μες στην καρδιά με δαγκώνει σα φίδι.
Παράξενο θέλω ν' αρχίσω ταξίδι,
χωρίς, μα χωρίς τελειωμό.

Το δρόμο μου αργά να τραβώ, να τραβώ,
αλλά πουθενά και ποτέ να μη στέκω,
ψυχή να μη βρίσκω, ή πάντα να μπλέκω
με κόσμο τυφλό και βουβό.

Να νιώθω τριγύρω πλατιά ερημιά,
κλεισμένα τα σπίτια, τα τζάκια σβησμένα,
ψηλά να μη φέγγει αστέρι κανένα,
και κάτου γυναίκα καμιά.

Ε! ίσως σε τέτοιο ταξίδι αν βρεθώ,
ατέλειωτο, έρμο, σ' άγνωστη χώρα,
δε θα 'χω περίσσια λαχτάρα σαν τώρα,
αγάπη, από σε να χαθώ!

[Κωστής Παλαμάς, από τη συλλογή: Τα 100 καλύτερα ελληνικά ποιήματα, εκδ. Γλάρος, σ. 69].

Θέμα Α

- A1.** Να αποδώσετε συνοπτικά σε μία παράγραφο 60-70 λέξεων τα οφέλη του «ταξιδεύειν» σε ατομικό επίπεδο, όπως παρουσιάζονται στο απόσπασμα του **Κειμένου 1**: «Πολύτιμες και ανεξίτηλες... νέων τρόπων ζωής και σκέψης».

Μονάδες 20

Θέμα Β

- B1.** Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της **Στήλης Α** το γράμμα από τη **Στήλη Β** που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση, με βάση το περιεχόμενο του **Κειμένου 1** (χωρίς αναφορά σε χωρία του κειμένου):

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Στήλη Α

Στήλη Β

1. Στην πρώτη παράγραφο υποστηρίζεται ότι	α. η ευτυχία καθορίζεται με αντικειμενικά κριτήρια.
	β. η ευτυχία είναι κάτι το υποκειμενικό.
	γ. η ευτυχία είναι εύκολο να επιτευχθεί.
2. Στη δεύτερη παράγραφο υποστηρίζεται η άποψη ότι τα ταξίδια	α. δεν συνδέονται με την ευτυχία.
	β. αφήνουν σημαντικό αποτύπωμα στη μνήμη.
	γ. δεν βοηθούν στην ολοκλήρωση του ανθρώπου.
3. Στην τρίτη παράγραφο αναδεικνύεται	α. ο απαιτητικός χαρακτήρας των σύγχρονων συνθηκών ζωής.
	β. η εύκολη διαβίωση των ανθρώπων.
	γ. η απουσία δυσκολιών και εμποδίων της σύγχρονης ζωής.
4. Στην πέμπτη παράγραφο υποστηρίζεται ότι τα ταξίδια	α. είναι ευκαιρία αλληλεπίδρασης των ανθρώπων.
	β. δεν σχετίζονται με τον πολιτισμό του τόπου.
	γ. αμβλύνουν τους πνευματικούς ορίζοντες.
5. Στην έβδομη παράγραφο συμπεραίνεται ότι τα ταξίδια	α. είναι κάτι απλό.
	β. δεν συνδέονται με την καθημερινότητα.
	γ. συνδυάζουν τη γνώση με τη διασκέδαση.

Μονάδες 15

B2. **α.** Ποια είναι η πρόθεση της συντάκτριας στη δεύτερη παράγραφο του **Κειμένου 1 «Πολύτιμες...ένα απλό ταξίδι»** (μονάδες 2) και πώς ο τρόπος με τον οποίο την αναπτύσσει, εξυπηρετεί την πρόθεσή της αυτή; (μονάδες 3)

β. έτσι ώστε (1^η παράγραφος), **Αν και** (1^η παράγραφος), **ή** (3^η παράγραφος), **καθώς και** (5^η παράγραφος), **Συμπερασματικά** (7^η παράγραφος). Να εξηγήσετε τι δηλώνουν οι παραπάνω διαρθρωτικές λέξεις (μονάδες 5).

Μονάδες 10

B3. Βασικό γνώρισμα του **Κειμένου 2** είναι ο βιωματικός του χαρακτήρας. Να αναφέρετε δύο (2) χαρακτηριστικά που επιβεβαιώνουν αυτό τον χαρακτηρισμό (μονάδες 4) και να αιτιολογήσετε τις επιλογές σας (μονάδες 4) παραθέτοντας και τα αντίστοιχα χωρία (μονάδες 2).

Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Θέμα Γ

- Γ1.** Πώς λειτουργεί το ταξίδι, κατά τη γνώμη σας, για το ποιητικό υποκείμενο στο **Κείμενο 3**; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας αξιοποιώντας τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες. Πώς θα αντιδρούσατε εσείς, αν βρισκόσαστε σε ανάλογη συναισθηματική κατάσταση; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Θέμα Δ

- Δ1.** Στο **Κείμενο 1** διατυπώνεται η θέση ότι τα ταξίδια αποτελούν «τον πλέον ενδεδειγμένο τρόπο ψυχικής εκτόνωσης και αναζωογόνησης του κάθε ανθρώπου».
- α) Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την παραπάνω θέση της συντάκτριας και γιατί;
- β) Εσείς, ποιους τρόπους επιλέγετε, για να αναζητήσετε την προσωπική σας ηρεμία και ισορροπία και για ποιους λόγους κάνετε αυτές τις επιλογές;
- Αξιοποιώντας δημιουργικά τα **Κείμενα 1** και **2** να παρουσιάσετε τις απόψεις σας σε άρθρο 350-400 λέξεων, που θα δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας.

Μονάδες 30

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο **εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο **εσώφυλλο πάνω-πάνω** να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. **Στην αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 5ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ
ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΔΕΥΤΕΡΑ 9 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2024
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΚΕΙΜΕΝΟ 1
Ο αθλητισμός ως ανθρώπινο δικαίωμα

Τον 18^ο και 19^ο αιώνα ο αθλητισμός θεωρούνταν αποκλειστικά ως ένα μέσο για την αποκατάσταση Ατόμων με Αναπηρία (ΑμεΑ). Ο Γερμανός νευρολόγος Ludwig Guttman ίδρυσε την Εθνική Μονάδα Τραυματισμών Σπονδυλικής Στήλης σε Νοσοκομείο της Αγγλίας, κατόπιν αιτήματος της Βρετανικής Κυβέρνησης το 1944 για την αντιμετώπιση των αναγκών μεγάλου αριθμού αμάχων και στρατιωτών που τραυματίστηκαν κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Ως υποστηρικτής της ιδέας ότι ο αθλητισμός κατέχει σημαντικό ρόλο στη σωματική και ψυχική αποκατάσταση των τραυματιών, δημιούργησε την πρώτη αθλητική ομάδα ΑμεΑ (πόλο με αμαξίδιο). Ο αθλητισμός στα ΑμεΑ απέκτησε άλλο νόημα οδηγώντας σταδιακά στην καθιέρωση αυτού που ονομάζεται σήμερα Διεθνές Παραολυμπιακό Κίνημα.

Εξετάζοντας τα στατιστικά δεδομένα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) περί αναπηρίας, διαπιστώνεται ότι το 15% του πληθυσμού εμφανίζει κάποια μορφή αναπηρίας. Παρόλο που δεν υπάρχουν στατιστικά δεδομένα στην Ευρώπη, η Ε.Ε. σε έκθεσή της (2018) αναφέρει ότι τα ΑμεΑ είναι λιγότερο πιθανό να συμμετέχουν σε οργανωμένο άθλημα, συγκριτικά με άτομα χωρίς κάποια αναπηρία.

Ωστόσο, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία και τα ερευνητικά δεδομένα η άσκηση και ο αθλητισμός ωφελούν το άτομο σε διαφορετικά επίπεδα. Σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να ενισχυθεί η δύναμη, η ισορροπία, η λειτουργικότητα, καθώς και να μειωθεί ο πόνος. Επίσης, από τις έρευνες φαίνεται ότι η άσκηση μπορεί να συμβάλει θετικά στη μείωση του στρες, των αγχωδών διαταραχών αλλά και της κατάθλιψης. Ο αθλητισμός στα ΑμεΑ συμβάλλει στην ενίσχυση του πώς αντιλαμβάνονται οι ίδιοι τις ικανότητές τους κυρίως σε σωματικό επίπεδο, οδηγώντας παράλληλα στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης, της ψυχικής ανθεκτικότητας και προσκόλλησης σε αυτό που κάνουν και στη δημιουργία θετικότερης εικόνας σώματος.

Κάτι ακόμα ενδιαφέρον, το οποίο προκύπτει μέσα από έρευνα στην οποία συμμετείχαν παιδιά και ενήλικες με αναπηρία όπου παράλληλα δραστηριοποιούνταν σε κάποιο αθλητικό πρόγραμμα, είναι τα υψηλότερα ποσοστά ακαδημαϊκής επιτυχίας εν συγκρίσει με ΑμεΑ που απείχαν από κάποιου είδους αθλητική δραστηριότητα. Ένα ακόμα σημαντικό όφελος της συμμετοχής παιδιών, εφήβων και ενηλίκων με αναπηρία σε κάποιο αθλητικό πλαίσιο είναι η ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, η διεύρυνση του κοινωνικού δικτύου και η ευκαιρία δημιουργίας θετικών σχέσεων. Πιο συγκεκριμένα, η συμμετοχή των ΑμεΑ σε κάποια αθλητική δραστηριότητα φαίνεται να ενισχύει την οικογενειακή ποιότητα ζωής, μέσω της ενίσχυσης της οικογενειακής αλληλεπίδρασης και συνεκτικότητας, καθώς και της ψυχοκοινωνικής λειτουργίας της οικογένειας.

Τα οφέλη της σωματικής άσκησης είναι συχνά δύσκολο να ληφθούν εξαιτίας ενός πλήθους εμποδίων στη σωματική δραστηριότητα. Κάποια από τα πιο συχνά αναφερόμενα από τα ίδια τα ΑμεΑ είναι: ο πόνος, ο φόβος αποτυχίας, η απουσία ενέργειας αλλά και

οικονομικοί παράγοντες. Η αίσθηση του ανήκειν στην κοινωνία θα μπορούσε ενδεχομένως να διευκολύνει την υπέρβαση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν τα Άτομα με Αναπηρία. Επιπρόσθετα, αν η κοινωνία λειτουργήσει ως πρόσφορο έδαφος όπου η αναπηρία αποτελεί ισότιμο μέλος αυτής, θα διευκολύνει όχι μόνο την απλή συμμετοχή των ΑμεΑ στο δικαίωμα της άσκησης και του αθλητισμού αλλά και την «ποιοτική» συμμετοχή.

[Μαγνησαλή Βαρβάρα, MSc, Ψυχολόγος-Αθλητική Ψυχολόγος, Ολυμπιονίκης Ρυθμικής Γυμναστικής <https://www.sportpsychology.me>]. Διασκευασμένο για τις ανάγκες της γραπτής εξέτασης.

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Θέλω και εγώ με τη σειρά μου, ως Πρόεδρος του Τμήματος Πολιτικής και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και ως Επιστημονικός Υπεύθυνος της σημερινής ημερίδας, να σας καλωσορίσω και να ευχαριστήσω όλους όσοι συνέβαλαν στην πραγματοποίησή της. Σκοπός μου είναι να σας παρουσιάσω τις σκέψεις που μας οδήγησαν στην απόφαση να αναλάβουμε την πρωτοβουλία αυτή. [...]

Μπορεί πολλά να προσάψει κανείς στις σύγχρονες κοινωνίες και στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν σειρά ολόκληρη από προβλήματα. Δεν μπορεί όμως παρά να εκτιμήσει το γεγονός ότι η φροντίδα για τα Άτομα με Αναπηρία (ΑμεΑ) έχει κατακτήσει μια σημαντική θέση. Μπορεί τα μέτρα που λαμβάνονται να είναι ακόμα αποσπασματικά και πολλές φορές όχι τόσο αποτελεσματικά όσο θα θέλαμε. Αυτό όμως δεν είναι τόσο σημαντικό όσο η γενικότερη στάση που υπάρχει πίσω από τις διάφορες πρωτοβουλίες και πολιτικές που εφαρμόζονται. Η μέριμνα για τα ΑμεΑ δεν θεμελιώνεται στην έννοια της φιλανθρωπίας και στο συναίσθημα του οίκτου. Θεμελιώνεται σε μια πολύ θετική αντίληψη ισότιμης αντιμετώπισης της προσωπικότητας του ατόμου, όποια και αν είναι η φυσική του κατάσταση και οι συνθήκες που την προκάλεσαν. Από την άποψη αυτή η σύγχρονη αντίληψη της κοινωνικής μέριμνας για τα ΑμεΑ δεν μπορεί παρά να αναγνωριστεί ως έντονα δημοκρατική, έστω και αν δεν έχει ακόμα γενικευθεί.

Το κεντρικό αίτημα της σύγχρονης αντίληψης της κοινωνικής μέριμνας για τα ΑμεΑ είναι η ανάγκη το οργανωμένο κοινωνικό σύνολο να τους εξασφαλίσει ίσους με όλους όρους, συνθήκες και ευκαιρίες ανάπτυξης της προσωπικότητάς τους και κατάκτησης ενός ικανοποιητικού επιπέδου ζωής. Το αίτημα αυτό, κοινό για όλες τις σύγχρονες μορφές κρατικής παρέμβασης για εξασφάλιση ικανοποιητικής κοινωνικής προστασίας ατόμων, ομάδων και ευρύτερων κατηγοριών πληθυσμού, εντάσσει τη μέριμνα για τα ΑμεΑ στον γενικό χώρο της κοινωνικής πολιτικής, όποιος και αν είναι ο συγκεκριμένος κάθε φορά φορέας της μέριμνας αυτής: κρατικός, δημόσιος ή ιδιωτικός.

[Απόσπασμα από την εισαγωγική ομιλία του καθηγητή της Κοινωνικής Πολιτικής και Ανθρωπολογίας Δ.Γ. Τσαούση στην ημερίδα με τίτλο «Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες, Εμπειρίες και Προοπτικές (Πάντειο Πανεπιστήμιο), 27.05.1993]. Ελαφρώς διασκευασμένο για τις ανάγκες της γραπτής εξέτασης.

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Η ταυτότητα

Έχω πάνω στη γης τη δική μου ταυτότητα.

Όχι επειδή έχω σώμα δικό μου

με πρόσωπο, χέρια, καρδιά, αλλά

επειδή έχω μέσα στο σώμα μου

ένα ποτάμι που δεν είναι δικό μου κ' έχω

χρέος να δίνω παρών, να προσέρχομαι

όταν βγαίνει ο ήλιος και όταν δύει ο ήλιος

υπογράφοντας ευανάγνωστα: Νικηφόρος.

Μετά στέκομαι όρθιος αντίκρυ

στο σύμπαν, ασκεπής¹ κ' ευλαβής,

βλέποντάς το να γίνεται ολόκληρο ένα

στρογγυλό, διαφανές ανθρώπινο πρόσωπο.

¹ ασκεπής: αυτός που έχει ακάλυπτο το κεφάλι.

[Νικηφόρου Βρεττάκου, *Τα ποιήματα*, τόμος Γ', εκδ. Τρία Φύλλα, 1991, σελ. 199].

Το ποίημα έχει μεταγραφεί σε μονοτονικό σύστημα σε σχέση με το πρωτότυπο για τις ανάγκες της γραπτής εξέτασης.

Θέμα Α

- A1.** Να αποδώσετε συνοπτικά σ' ένα δικό σας κείμενο 70-80 λέξεων τα οφέλη του αθλητισμού για τα Άτομα με Αναπηρία (ΑμεΑ) σύμφωνα με το **Κείμενο 1**.

Μονάδες 20

Θέμα Β

- B1.** Με βάση τα **Κείμενα 1** και **2**, να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου ως σωστές ή λανθασμένες, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε περίοδο τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** (δεν χρειάζεται να αναφέρετε συγκεκριμένο χωρίο των κειμένων):

- α. Το σύγχρονο νόημα του αθλητισμού στα ΑμεΑ διαφοροποιείται σε σχέση με το νόημα του αθλητισμού κατά τον 18^ο και 19^ο αιώνα. (**Κείμενο 1**)

- β. Σύμφωνα με την έκθεση (2018) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), τα ΑμεΑ σε σύγκριση με τα άτομα χωρίς αναπηρία έχουν περισσότερες πιθανότητες να συμμετέχουν σε οργανωμένα αθλήματα. **(Κείμενο 1)**
- γ. Ο ρόλος της κοινωνίας στην ουσιαστική συμμετοχή των ΑμεΑ στον αθλητισμό δεν είναι σημαντικός. **(Κείμενο 1)**
- δ. Οι πολιτικές πρωτοβουλίες που λαμβάνονται σχετικά με τη μέριμνα των ΑμεΑ στηρίζονται στο συναίσθημα του οίκτου. **(Κείμενο 2)**
- ε. Βασικό ζητούμενο της κοινωνικής πολιτικής για τα ΑμεΑ είναι, εκτός των άλλων, και η βελτίωση της ποιότητας ζωής τους. **(Κείμενο 2)**

Μονάδες 15

- B2.** α. Πώς συνδέονται νοηματικά η δεύτερη και η τρίτη παράγραφος του **Κειμένου 1** («Εξετάζοντας... σώματος») (μονάδες 4) και με ποια γλωσσική επιλογή επιτυγχάνεται αυτή η σύνδεση; (μονάδες 2)
- β. Στη δεύτερη παράγραφο του **Κειμένου 2** («Μπορεί... γενικευθεί») το ύφος χαρακτηρίζεται ως τυπικό / σοβαρό. Να εντοπίσετε δύο στοιχεία του λόγου στην παράγραφο που επιβεβαιώνουν τον χαρακτηρισμό αυτό. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

- B3.** Πώς «συνομιλεί» το περιεχόμενο της τελευταίας παραγράφου του **Κειμένου 1** («Τα οφέλη της σωματικής άσκησης... συμμετοχή») με το περιεχόμενο του **Κειμένου 2** ως προς τη στάση της κοινωνίας απέναντι στα ΑμεΑ;

Μονάδες 10

Θέμα Γ

- Γ1.** Στο ποίημα δεν ορίζεται η ταυτότητα του ανθρώπου με βάση τα εξωτερικά γνωρίσματα. Ποια στοιχεία συγκροτούν την ταυτότητα του ανθρώπου σύμφωνα με το ποιητικό υποκείμενο; Να τεκμηριώσετε την άποψή σας αξιοποιώντας τρεις διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες. Πιστεύετε ότι τα εξωτερικά γνωρίσματα ενός ανθρώπου καθορίζουν τις δυνατότητες και τις ικανότητές του; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Θέμα Δ

- Δ1.** Στο **Κείμενο 2** διατυπώνεται η άποψη ότι «Το κεντρικό αίτημα... για τα Άτομα με Αναπηρία (ΑμεΑ) είναι η ανάγκη το οργανωμένο κοινωνικό σύνολο να τους εξασφαλίσει ίσους με όλους όρους, συνθήκες και ευκαιρίες ανάπτυξης της προσωπικότητάς τους και κατάκτησης ενός ικανοποιητικού επιπέδου ζωής».
- α) Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα ΑμεΑ;

β) Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την άποψη που διατυπώνεται στο παραπάνω απόσπασμα για τον ρόλο του οργανωμένου κοινωνικού συνόλου στην κατάκτηση ενός ικανοποιητικού επιπέδου ζωής των ΑμεΑ; Να διατυπώσετε τις θέσεις σας σε μια σύντομη εισήγηση 350-400 λέξεων στο πλαίσιο μιας εκδήλωσης που διοργανώνει το σχολείο για τα δικαιώματα των ΑμεΑ. Στην απάντησή σας να αξιοποιήσετε δημιουργικά τα **Κείμενα 1 και 2**.

Μονάδες 30

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μην γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ